

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Právo národů na sebeurčení:

Zápas za národní sebeurčení Palestinců

Barbora Chramostová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

Právo národů na sebeurčení:

Zápas za národní sebeurčení Palestinců

Barbora Chramostová

Vedoucí práce:

PhDr. František Bahenský

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Obsah

1	ÚVOD	1
1.1	Cíl práce a stanovení hypotézy.....	2
1.2	Metodika práce.....	3
2	STRUČNÁ HISTORIE	5
2.1	Palestina do roku 1920	5
2.2	Britský mandát Palestina 1920 -1948	6
2.3	Sionistické hnutí a vznik státu Izrael.....	11
2.4	Role OSN při řešení konfliktu v roce 1947.....	16
2.5	Izrael a Palestinské autonomní oblasti od roku 1948 do konce 20. století.....	16
3	NEJVÝZNAMNĚJŠÍ PALESTINSKÉ NACIONALISTICKÉ A POLITICKÉ ORGANIZACE	22
3.1	Fatah.....	22
3.2	Organizace pro osvobození Palestiny	24
3.3	Lidová fronta pro osvobození Palestiny	26
3.4	Hamás	26
3.5	Fídajíni – querillový bojovníci	27
4	SOUČASNÁ SITUACE	28
4.1	Outposty a osidlovací politika Izraele	28

4.2 Operace Lité olovo.....	30
4.3 Praverův plán.....	33
4.4 B'TSELEM a ostatní izraelské organizace s lidskoprávním zaměřením.....	35
4.5 BDS Movement.....	35
4.6 Role nacionality a etnicity v současné době – nahrazení konceptem lidských práv a ideou zrovnoprávnění v rámci demokratického státu	36
5 ZÁVĚR	38
5.1 Závěrečné shrnutí	38
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	39
7 RESUMÉ	43
8 PŘÍLOHY	44

“Nemůžete mít apartheid, desetiletí vojenské okupace, diskriminační zákony, politiku etnických čistek a nazývat se demokratickým státem.”

Ilan Pappé¹

1 ÚVOD

Palestinci se historicky cítili součástí arabského světa a dlouhou dobu byl palestinský nacionalismus spíše nacionalismem arabským. Teprve události od konce 19. stol. až do současné doby stály za vznikem samostatného Palestinského národně osvobozenického hnutí, jež se začalo postupně formovat jako reakce na sílící hnutí sionistů, jejichž hlavním cílem bylo vytvoření židovského státu na území Palestiny.

Samotné soužití Židů a Arabů nebylo v Palestině až do 19. stol. zdrojem ostřejších konfliktů. V té době byla židovská populace mnohonásobně nižší než arabská, ale i tak je možné vidět vzájemnou toleranci, co se týká víry a zvyklostí, a možnou kooperaci v obchodním a společenském životě. V dějinách arabských zemí nebyl antisemitismus zdaleka tak vyhrcovaný a rozšířený jako v Evropě, kde velmi často docházelo k otevřeným projevům nepřátelství a v nejzazších případech i k židovským pogromům.²

Myšlenku na vytvoření domoviny pro všechny Židy propagovali sionisté už od 19. stol. Vyhrcované situace na přelomu století a v první pol. 20. stol., kdy antisemitské pogromy v Evropě a Rusku vyvrcholily holocaustem za druhé světové války, pomáhaly tuto myšlenku posilovat a obhajovat. Mnoho zastánců našla i mezi křesťany a paradoxně i u některých antisemitů, pro něž by se tak elegantně vyřešila nežádoucí přítomnost židovských menšin v jiných státech.

¹ Rozhovor Ilana Pappého s Mojmiřem Kallusem, zveřejněn na:
https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=3NXdgqKSNeg.

² Čejka, 2013.

Přední představitelé sionismu zprvu uvažovali o několika různých lokalitách³, ale z historických a náboženských důvodů se zdála být Palestina nejvhodnějším místem pro budoucí stát. Navíc byla sionisty prezentována jako “volné” území, což velmi dobře ilustruje stručné heslo, jež ve svých počátcích propagovali, Palestina jako “země bez lidí pro lidi bez země”⁴.

Strach ze ztráty domova a půdy, nejistota z budoucnosti a přímé fyzické ohrožení, to vše stálo v pozadí formování pocitu příslušnosti k palestinskému národu, přičemž v uvědomění si této národnosti lze vidět paralelu se zrodem evropských nacionálních hnutí v 19. stol. Palestince, bez ohledu na vyznání⁵, spojovala vazba k půdě, jazyk, národní mýty a identifikace společného nepřítele.

1.1 Cíl práce a stanovení hypotézy

Cílem této práce je obhájení nároku Palestinců na svou vlastní národní identitu s právem bránit se vysídlení z území, které považují za svůj domov již po několik generací.

Východiskem je předpoklad, že Izraelsko-palestinský konflikt není primárně náboženským a kulturním konfliktem, jak je často obecně vnímán a mnohdy mediálně zjednodušován, ale jeho faktickým jádrem jsou územní nároky a mocenské zájmy různých skupin a mnohdy i jednotlivců. Z toho vychází základní hypotéza této práce, že Palestinci, jakožto jedni z aktérů konfliktu, mají stejné právo na národní a kulturní sebeurčení, jako si pro sebe nárokují Izraelci. V mnoha případech, zejména ze strany Izraele, je jim toto právo upíráno a nejsou vnímáni jako rovnocenní partneři, ale jako lidé s nižším společenským statutem a kulturním potenciálem. V praxi to, přes veškerou snahu Izraele

³ Theodor Herzl, jeden z prvních propagátorů sionistického hnutí, uvažoval o vybudování Židovského státu v Argentině, na Kypru nebo v Ugandě. Část sionistů, tzv. teritorialisté, prosazovala židovskou kolonizaci kdekoliv, proti tomuto pojetí stáli východní sionisté, pro které byla Palestina, jako biblická země, jedinou možnou variantou.

⁴ Pappé, 2007. Citát v originále: „a land without people for a people without land“.

prezentovat se jako demokratický stát, znamená uplatňování diskriminační a okupační politiky vůči Palestincům.

Snahou této práce je také zpochybnit představu, k níž se hlásí řada Izraelců a prosionisticky orientovaných osobností a jež obhajuje nároky Izraele na celé území Palestiny, a to, že teprve židovské obyvatelstvo přineslo do této oblasti koncem 19. stol. a v průběhu 20. stol. pokrok a civilizaci. Mnoho z nich sdílelo nebo sdílí názor Goldy Meirové⁶, která se v roce 1969 vyjádřila k izraelsko-palestinské otázce takto: "Jak můžeme vrátit okupovaná území? Není komu bychom je mohli vrátit. Nikdy nebyli žádní Palestinci. Není pravda, že by byli v Palestině Palestinci, považující se za palestinský národ a my jsme přišli, vyhnali je a vzali jim jejich zemi. Oni neexistovali."⁷

1.2 Metodika práce

Pomocí odborné literatury a jiných dostupných zdrojů zmapuji vznik, vývoj a projevy palestinského nacionalismu, zejména v kontextu historických událostí 19. – 21. stol., popíšu nejdůležitější palestinská nacionální hnutí, jež výrazně formovali palestinskou národní identitu a národní hrdost.

V závěru práce se zaměřím na to, jak velkou roli hraje nacionalismus v životě dnešních Palestinců, kteří projevy a důsledky konfliktu pocítují mnohdy už od narození a velmi často se aktivně podílejí na práci různých aktivistických a politických skupin. Popíšu současnou situaci a aktuální dílčí konflikty, které v oblasti stále udržují napětí, rozpor mezi oficiální a neoficiální politikou Izraele vůči palestinské otázce a také vztah Palestinců a Izraelců, který na lokálních úrovních funguje mnohdy

⁵ Po první světové válce bylo z celkové populace Palestinců přibližně 80% muslimů, 10% židů a 10% křesťanů.

⁶ Golda Meirová (1898 – 1978), izraelská politička narozená v Kyjevě, v letech 1955 – 1956 zastávala funkci ministryně zahraničních věcí ve vládě Bena Guriona a roku 1969 byla na pět let zvolena ministerskou předsedkyní.

⁷ Lilienthal, 1989.

mnohem lépe, než snaha o dialog předních politických osobností a diplomatů na mezinárodním politickém poli.

2 STRUČNÁ HISTORIE

2.1 Palestina do roku 1920

Pojem Palestina (arabsky Filastín) odkazuje na ne-semitský národ Filištínů pocházejících pravděpodobně ze Středomoří, v bibli líčených jako nepřátelé Židů. Přestože tito Filištínci v průběhu dějin vymřeli nebo splynuli s okolními etniky, označení se přeneslo i na později usazené, převážně arabské obyvatelstvo v oblasti.⁸

Palestina jako geografický pojem se objevuje už ve spisech antických Řeků a Římanů, v moderních dějinách jej přebírají Britové a území získané po první světové válce označují za Britskou mandátní Palestinu. Ekvivalentní označení Palestiny je židovské pojmenování Země izraelská (Erec Jisrael) nebo také Svatá země. Všechny tyto názvy mají víceméně na mysli zemi mezi Středozemním mořem a řekou Jordán, severně ohraničené územím Libanonu a Sýrie a z jihu Sinajským poloostrovem⁹. Problematika přesných hranic je nicméně stále aktuální a dnešní pojem Palestina se zúžil na Západní břeh a pásmo Gazy, jež se souhrnně nazývají Palestinské autonomní oblasti. Zbytek území připadl státu Izrael. Za Palestince v dnešním slova smyslu lze označit převážně obyvatele Západního břehu a Pásmu Gazy a také uprchlíky v utečeneckých táborech mimo Palestinu.¹⁰

Palestina byla dlouhou dobu pod správou Osmanské říše. Nadvláda Turků mezi 17. a 19. stol. byla obecně považována za období úpadku a doby temna. Z toho důvodu pak mohla být Palestina celkem snadno prezentována sionisty jako zaostalý region, marginální provincie Osmanů, která v podstatě čeká na spasení západního světa.

⁸ Čejka, 2013.

⁹ Britská mandátní Palestina zprvu zahrnovala i území Jordánska, v roce 1921 bylo toto území vyčleněno jako autonomní oblast Zajordánsko (Transjordánsko).

¹⁰ Čejka, 2013.

Židovský historik Ilan Pappé se spolu s dalšími jedenácti autory účastnil projektu nazvaném *Rewriting histories*, který se v rámci jedné publikace snaží o nový úhel pohledu na palestinsko – izraelské dějiny. V této knize, nazvané jednoduše *Izraelsko/Palestinská otázka*, poukazuje palestinsko-americký historik Beshara B. Doumani na fakt, že historiografické práce o Palestině z doby Osmanské říše jsou velice vágní, dobové publikace se zaměřovaly pouze na určité fragmenty nebo nábožensko-politická témata a téměř úplně chybí snaha o popis ekonomického a kulturního života komunit místních obyvatel, jež se později sami definovali jako Palestinci.¹¹

Doumaniho zájem se obrací na zač. 20 stol., do období počátků formování národního sebeuvědomění Palestinců, kteří v té době měli potřebu hledat veškeré možné informace o své historii, která jim byla upírána. Místní autoři sepsali příběhy, které se opírají o orální výpovědi, místní archivy, rodinné kroniky a soukromou korespondenci, ve snaze zachytit arabské kořeny v Palestině a objevit Palestince jako skutečné lidi se svými pracovními a společenskými návyky a kulturními rituály. Tím položili základy pro přehodnocení moderních dějin Palestiny.¹²

V souvislosti s výkladem historie stojí za zmínku další počín Ilana Pappého, a to organizace skupiny „*Bridging narrative*“ v roce 1998, kdy se 10 židovských a 10 arabských historiků snažilo společně popsat historii země.¹³ Pappé tuto snahu komentuje slovy: „Věřili jsme, že pokud se shodneme na historii, shodneme se i na budoucnosti“¹⁴.

2.2 Britský mandát Palestina 1920 -1948

Po 1. světové válce a rozpadu Osmanského impéria si vliv na Blízkém východě rozdělili Britové a Francouzi. Na konferenci v San Remu v dubnu 1920 byla vítěznými mocnostmi odsouhlasena mandátní

¹¹ Pappé, 1999.

¹² Pappé, 1999.

¹³ Výsledkem byla kniha *Across the Wall* vydaná v roce 1998 v Londýně.

forma správy, Velká Británie tak dostala do poručnictví Irák, Palestinu a Jordánsko, Francie získala vliv v Sýrii, z níž v r. 1925 vyčlenila Libanon.

Tomuto dělení moci ale předcházela velká politická hra, zejména ze strany Velké Británie, která se k dosažení svých politických zájmů snažila udržet spojení téměř na všech frontách. Vydávala listiny a prohlášení, jež se dala často vyložit různými způsoby, vyhýbala se vyslovení jasných závazků a dávala záruky, které nehodlala plnit.¹⁵

V roce 1917 zaslal britský ministr zahraničí Arthur Balfour lordu Lionelu Rothschildovi, předsedovi sionistické organizace v Británii, deklaráci¹⁶, v níž se souhlasně vyjadřuje o vytvoření národní domoviny pro židovský lid v Palestině, za předpokladu, že tak nebudou potlačena občanská a náboženská práva nežidovského obyvatelstva v Palestině a politický status Židů v jiných zemích.¹⁷

Toto prohlášení mělo zároveň uspokojit sionisty, jež si pod pojmem židovská domovina představovali židovský stát, tak arabské obyvatelstvo, jež mělo získat dojem, že se ho židovské přistěhovalectví nijak nedotkne, a v neposlední řadě také židovské antisionisty, pro které byla důležitá klauzule chránící status Židů mimo Palestinu. Dalším cílem byla snaha naklonit si světovou židovskou veřejnost v boji proti Německu a zároveň vytvořit lokalitu, kam by mohla putovat vlna uprchlíků židovského původu, která by jinak mohla směřovat na Britské ostrovy.

Protože Britové potřebovali arabskou podporu v boji proti Turkům, zajistili si jejich spolupráci příslibem arabské nezávislosti, pokud bude Osmanská říše poražena. Arabské vojenské síly po tomto příslibu víceméně zajistily Britům vítězství. Ve stejnou dobu, kdy Britové ujišťovali

¹⁴ Rozhovor Ilana Pappého s Mojmírem Kallusem, zveřejněn na: https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=3NXdggKSNeg.

¹⁵ Chapman, 2003.

¹⁶ Plné znění deklaráce zasláné dne 2. listopadu 1917: "Vláda Jeho Veličenstva se dívá s přízní na ustavení Palestiny jako národního domu židovského lidu a vyvine své nejvyšší úsilí k zajištění této věci, je jasně pochopitelné, že nemá být uděláno nic, co by mohlo poškodit náboženská práva existující nežidovské společnosti v Palestině nebo práva a politický status, který mají Židé v jiných zemích." Citováno podle Chapman, 2003.

¹⁷ Lilienthal, 1988.

Araby, že budou respektovat přání arabského obyvatelstva při vzniku nových nezávislých států, vedli zároveň tajná jednání s Ruskem a Francií o sférách vlivu, které si na Blízkém východě rozdělí mezi sebe. Tato vyjednávání byla v přímém rozporu s příslibem daným Arabům i s nadějemi sionistů na britskou podporu založení židovského státu. V květnu 1916 byla podepsána Sykes-Picotova dohoda¹⁸ mezi Británií, Francií a Ruskem, podle níž měla Francie kontrolovat severní část arabských území v Asii a Británie jižní část, Palestina měla být díky svému přístupu k Suezskému průplavu zmezinárodněna¹⁹. V roce 1918 tuto dohodu zveřejnili ruští revolucionáři a Británii tím způsobili nemalé problémy. Snížili její důvěryhodnost a ztížili její vyjednávací pozici na Blízkém východě. Aby aféru s odtajněním této dohody překonala, britská vláda znovu potvrdila, že hodlá podpořit nezávislost arabských států po ukončení 1. světové války a že příliv židovského obyvatelstva do Palestiny nijak neohrozí arabskou existenci.²⁰

Jakmile Británie dosáhla svých cílů a vyšla jako vítězná mocnost z 1. světové války, začala uvádět na pravou míru své záměry. Na konferenci v San Remu v roce 1920 si Francie a Británie rozdělily sféry vlivu nápadně podobné těm ze Sykes-Picotovy dohody a Británie navíc získala pod svoji mandátní správu Palestinu. Sliby o nezávislosti byla ochotná částečně vztáhnout pouze na Zajordánsko, tedy na území západně od řeky Jordán, kam dosadila jako emíra Abdalláha I. z rodu Hášimovců²¹, a na Irák, kde se stal králem jeho bratr Fajsal. Přesto obě tato území zůstávala pod protektorátní vládou Británie.²²

V roce 1922 vydal Winston Churchill, v té době zastávající funkci ministra kolonií, tzv. Bílou listinu podporující židovské přistěhovalectví, ale

¹⁸ Nazvána podle signatářů – za Francii dohodu podepsal diplomat François Georges-Picot, za Velkou Británii Sir Mark Sykes. Úloha Ruska byla v tomto jednání marginální.

¹⁹ Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/sykes.asp

²⁰ Lilienthal, 1988.

²¹ Hášimovci jsou významným muslimským rodem, svůj původ odvozují od proroka Mohameda.

²² Lilienthal, 1988.

jen do únosné míry, tak aby nebyla narušena hospodářská kapacita země, a vyloučil možnost, že Palestina by měla být výhradně židovská²³.

Do května 1948, kdy byla Palestina mandátním územím, se Britům podařilo popudit si proti sobě jak sionisty, tak palestinské Araby. Británie byla v podstatě nakloněna sionistickým snahám, ale přesto se je snažila do určité míry omezovat, balancovala mezi radikálními i mírnějšími požadavky židovských a sionistických organizací a snahou uklidnit zhoršující se náladu původního palestinského obyvatelstva, které začalo pociťovat ohrožení svého dosavadního způsobu života ze strany nových přistěhovalců.²⁴ Ústředním problémem se stala půda. Záměrem sionistů bylo postupné vykupování palestinské půdy, za tímto účelem fungoval od roku 1901 Židovský národní fond shromažďující prostředky z celého světa. Tomuto skupování pozemků velmi nahrávala skutečnost, že vlastníky půdy byly často bohaté arabské rody žijící mimo Palestinské území, pro něž prodej neměl žádný emocionální podtext, byl to pouze obchod.

Dalším ohniskem napětí se stala náboženská místa v Jeruzalémě. Nejposvátnější místo judaismu, Západní zeď neboli Zeď nářků, sousedí s významným posvátným komplexem islámu Chrámovou horou s mešitou Al-Aksá. Po staletí muslimové akceptovali využívání Západní zdi pro náboženské účely a většinou ponechávali Židům do této oblasti volný přístup. Koncem 20. let 20. stol. začali sionisté usilovat o odkoupení Zdi nářků, což vyvolalo nelibost muslimské části obyvatelstva. K vyostření konfliktu přispívali náboženští vůdci obou stran, židovský rabín Kook i Velký jeruzalémský muftí Amín Al-Husajní. Al-Husajní nechával záměrně vyvolávat hlučné aktivity v době židovských šábesových modliteb, Židé pořádali ke Zdi nářků průvody, zpívali hatikvu²⁵ a vyvěšovali své národní symboly, čímž dráždili arabské obyvatelstvo.²⁶

²³ V roce 1922 tvořilo židovské obyvatelstvo pouhých 7% populace Palestiny, 93% byly arabští muslimové a křesťané. Převzato podle Lilienthal, 1988.

²⁴ Lilienthal, 1988.

²⁵ Hatikva se později stala izraelskou národní hymnou.

²⁶ Čejka, 2013.

Napětí eskalovalo a v srpnu 1929 došlo k přímým násilným střetům poté, co se rozšířila fáma o chystaném židovském útoku na mešity v Jeruzalémě²⁷, Arabové v panice zaútočili na jeruzalémskou židovskou čtvrť a pobili 64 ultraortodoxních neozbrojených Židů. K ještě horšímu masakru došlo ve městě Hebron²⁸, kde bylo zavražděno 67 Židů, a zbytek židovských obyvatel musel být Brity evakuován. Nutno dodat, že několik stovek Židů uniklo masakru jen díky palestinským rodinám, které jim ve vyhrocené situaci nabídly úkryt.²⁹ Tyto útoky vedly k odvetným akcím na arabské obyvatelstvo a oboustranné násilí bylo obhajováno jako oprávněná reakce na provokaci druhé strany.

V následujících letech se Britské správě nedařilo situaci uklidnit, následkem toho se na židovské straně začala výrazněji formovat odbojová hnutí. Největším z nich byla paramilitární vojenská skupina Hagana³⁰, v době Britského mandátu považována za ilegální, která se připravovala na boj proti Britům i Arabům³¹.

Na arabské straně se v důsledku konfliktů dá mluvit o zrození moderního arabského nacionalismu, jenž vyústil v tzv. Palestinské povstání v letech 1936 - 1939. Tato reakce byla prvním masovým protestem, kterým Palestinci dali jasně najevo, že se nehodlají s přílivem přistěhovalců a cizí mandátní správou smířit.

V reakci na to Britové v roce 1939 vydali další Bílou knihu, která měla značně minimalizovat migraci do země. To situaci nezlepšilo, do Palestiny proudili nelegální přistěhovalci za plné podpory sionistů a po ukončení 2. světové války jejich počet vzrostl natolik, že Británie byla nucena budovat internační tábory pro nelegální imigranty. Toto opatření značně poškodilo renomé Británie jako demokratické velmoci. Média

²⁷ Rozšíření fámy je v mnoha publikacích připisováno muftímu Al-Husajnímu, ale nebylo to nikdy plně prokázáno.

²⁸ V Hebronu žilo v té době přibližně 700 sefardských a aškenázských Židů a asi 18 tis. obyvatel arabského původu.

²⁹ Čejka, 2013.

³⁰ V překladu „Obrana“.

³¹ Navzdory oficiálnímu ilegálnímu statusu si Hagana našla své příznivce i na britské straně a v některých případech spolupracovala s britskou tajnou službou.

velmi emotivně líčila, jak Židé přeživší koncentrační tábory, zažívají po válce téměř stejné represe ze strany Britského království.³²

V průběhu 40 let. Britská správa pochopila, že nemá šanci vzrůstající konflikt zvládnout, násilí se na obou stranách stupňovalo a citelně postihovalo i samotné Brity. V červenci 1946 byl spáchán bombový atentát na jeruzalémský hotel King David, v němž sídlila britská samospráva. Útok byl veden Menachemem Beginem, vůdcem militantní odbojové skupiny Irgun a pozdějším izraelským premiérem, a za oběť mu padli Britové, Arabové i Židé. To byla pravděpodobně jedna z mezních událostí, která Brity donutila složit mandát a předat kontrolu nad oblastí Organizaci spojených národů.

2.3 Sionistické hnutí a vznik státu Izrael

Historický vývoj sionistického hnutí je velmi zajímavý. V jeho počátcích by se dalo těžko předpokládat, že myšlenka na založení společného státu pro všechny Židy světa zesílí v průběhu desetiletí natolik, že bude mít významný vliv na evropskou, americkou i blízkovýchodní politiku.

Úplné počátky sionismu lze časově začlenit do 19. stol. Sir Moses Chajim Montefiore se myšlenkou na vybudování čistě židovského státu zabýval už v roce 1839. Filozof Moses Hess napsal v roce 1862 knihu „Řím a Jeruzalém: Poslední národnostní otázka“ a Leo Pinsker v roce 1882 knihu Autoemancipace³³. Za skutečného zakladatele a prvotního šířitele lze považovat budapeštského rodáka Theodora Herzla, jemuž se podařilo výrazně zpropagovat myšlenky sionismu a jednat o nich na politické úrovni s představiteli evropských států. K přesvědčení, že samostatný stát je jedinou možností pro důstojný život celosvětového

³² Velmi obsáhle zpracoval toto téma Leon Uris ve svém románu Exodus z roku 2009. Jeho tendenční pojetí ukazuje, jak jednoduše mohla být fakta vykládána ve prospěch sionistických záměrů.

³³ Čejka, 2009. Úvod ke knize Theodora Herzla Židovský stát nazvaný Theodor Herzl a současné dědictví jeho myšlenek.

židovstva, dospěl po Dreyfusově aféře v Paříži³⁴. Absenci státu viděl jako klíčový problém, který Židům znemožňuje národní seberealizaci a akceptaci ze strany ostatních národů. Jeho kniha „Židovský stát“ z roku 1896 se později stala jakousi „biblí“ sionismu.³⁵

Sionismus v sobě od počátku nesl politické a nacionalistické prvky a není možné ho automaticky propojovat s judaismem. Sionistou mohl a může být každý, kdo podporuje nebo sympatizuje s myšlenkou legitimacy židovského státu bez ohledu na vyznání. Stejně tak Židé mohou být přesvědčení antisionisté, s tímto odmítavým postojem se u asimilovaných a reformovaných Židů zejména ze západní Evropy i u ortodoxních Židů z východních částí Evropy setkal už Herzl. Ortodoxní Židé byli přesvědčeni, že židovský stát bude ustanoven až s příchodem Mesiáše a sionismus byl pro ně formou rouhačství.³⁶

Sionisté využívali několik prostředků k získání podpory nejen ideové, ale i finanční a politické, bez níž by nebyli schopni své záměry realizovat. Jedním z nich byla postupná celosvětová propagace hnutí, která obratně využívala židovských pogromů na přelomu 19. a 20. stol. a později k morálnímu ospravedlnění využila oběti holokaustu. V podstatě se jednalo o vyvolání a využití pocitu kolektivní viny u evropských států a americké veřejnosti. Šest milionů židovských obětí vyhlazovací politiky nacistického Německa mělo posloužit jako dostatečný argument pro nutnost vytvořit svůj vlastní bezpečný stát, jenž by byl zároveň symbolickým odškodněním za způsobená utrpení. Sionismus, se svou ideou o výlučnosti židovského národa a se zřejmým záměrem segregovat v rámci budoucího státu jiná etnika a náboženské skupiny, se paradoxně nacistické ideologii velmi blížil. Dalším propagandistickým úspěchem byla prezentace Palestiny jako téměř liduprázdného území, obývaného zaostalými arabskými nomády. Židé, dle sionistických výkladů,

³⁴ Alfred Dreyfus (1859 – 1935), důstojník francouzské armády židovského původu, byl nařčen z velezrady a kolaborací s Německem a následně odsouzen, přestože se v roce 1986 objevily důkazy o jeho nevině. Proces vyvolal ve Francii vlnu protižidovských nálad.

³⁵ Herzl, 2009.

³⁶ Čejka, 2013.

přináší do této nehostinné pustiny pokrok a civilizaci. Ve skutečnosti byla Palestina poměrně hustě obydlena³⁷, v 19. stol. zde existovalo přibližně 3000 vesnic a mezi významná města již tehdy patřil např. Jeruzalém, Hebron, Haifa, Gaza, Jaffa, Ramle a Jericho.³⁸

Skutečnost, že Palestina má své obyvatelstvo popsal už David Millard v roce 1841, kdy Palestinu navštívil, a Moše Dajan, ministr obrany a zahraničních věcí Izraele v 60. a 70. letech, přiznal, že „... v této zemi nebyla vybudována ani jedna osada na místě, kde by předtím nebylo arabské obyvatelstvo“³⁹.

V knize Židovský stát není původní obyvatelstvo Palestiny vnímáno jako zásadní překážka. Je zarážející, že Herzl se ve své knize věnoval některým otázkám do nejmenších podrobností (podoba uniforem a vlajek, délka pracovní doby dělníků, stavební materiál na výstavbu domů atp.), ale nijak vážněji se nezabýval myšlenkou, jak vypadá území, které hodlá pro své záměry využít. Respektive předpokládal, že Arabové buď přivítají Židy jako posly civilizačního pokroku nebo se s nimi Židé vypořádají silou.⁴⁰ Nic nemělo bránit židovským nárokům na palestinskou půdu. Výstižně to Herzl shrnul svými slovy: „Kdo touží po cíli, touží po prostředcích“⁴¹.

Nutno dodat, že sionismus měl v průběhu svého vývoje mírněnější i radikálnější zastánce, tak jako každé větší hnutí. Za umírněnější podobu lze považovat tzv. mravní sionismus v čele s filozofem Martinem Buberem. Tento proud se jako jeden z mála zabýval otázkou původního obyvatelstva a etickým rozměrem požadavků sionismu. Buber upřednostňoval dvojnárodnostní řešení v rámci jednoho státu a plnou akceptaci původního obyvatelstva. Prohlásil, že „Židé by si měli zasloužit důvěru Arabů“⁴². Podobný názor zastával i Albert Einstein, jenž

³⁷ Na přelomu 19. a 20. stol. zde žilo 500 tis. obyvatel, z toho 90% Arabů a 10 % Židů.

³⁸ Schoenman, 1988.

³⁹ Citováno podle Chapman, 2003.

⁴⁰ Herzl, 2009.

⁴¹ Citováno podle Chapman, 2003.

⁴² Citováno podle Chapman, 2003.

pragmaticky viděl dohodu mezi Židy a Araby jako jediné možné dlouhodobé řešení. Zdůrazňoval, že: „... judaismus, který potřebuje hranice, armádu a světskou moc, ztrácí svůj duchovní rozměr“⁴³.

Herzlovo pojetí sionismu lze označit za politické nebo liberální, jeho pokračovatelem byl vědec Chajim Weizmann, pozdější první prezident Státu Izrael. Po 1. světové válce se formovala jiná, ve většině případů mnohem radikálnější pojetí a dominantní postavení postupně získal labouristický sionismus a revizionismus⁴⁴. Tyto dva značně ideologické proudy byly vůči sobě v opozici, což se později promítlo i do politiky Izraele, kdy proti sobě nesmiřitelně stála pravice a levice. Labouristický sionismus byl levicový, opíral se o myšlenky socialismu a marxismu, zabýval se otázkou třídního boje a jedním z jeho cílů bylo vytvoření zemědělských komunit založených na formě kolektivního vlastnictví, což bylo později realizováno budováním kibuců⁴⁵. Jeho hlavními představiteli byli David ben Gurion, pozdější první ministerský předseda Izraele, a Jicchak Ben Cvi. Vůči původnímu obyvatelstvu měli jasný postoj, dle kterého Arabové do židovské domoviny nepatří a je potřeba je vyhnat.

Oproti Labouristům se postavil Vladimír Žabotinskij s požadavkem na revizi stávajícího sionismu a tím dal vzniknout radikálnímu revizionistickému hnutí, které se projevovalo i skrze militantní pravicové skupiny jako byl Irgun a Lechi vedená Avrahavem Sternem, také zvaná Sternův Gang. V Žabotinského nacionalistických a militaristických myšlenkách lze vidět určitou paralelu s italským fašismem.⁴⁶

Pro revizionisty byly Arabové v Palestině přirozenými nepřáteli, se kterými odmítali jakékoliv dohody, Žabotinskij symbolicky mluvil o železné

⁴³ Chapman, 2013.

⁴⁴ Čejka, 2009. Úvod ke knize Theodora Herzla Židovský stát nazvaný Theodor Herzl a současné dědictví jeho myšlenek.

⁴⁵ Kibuc je označení pro židovskou osadu založenou na společném vlastnictví a kolektivním hospodářství. Dalším typem hojně budovaných osad jsou Mošavy, kde také existuje vysoká míra spolupráce, ale na rozdíl od kibuců je v něm hospodaření založeno na soukromém vlastnictví, v kolektivním majetku mohou být například zemědělské stroje, ale půda a zisk z úrody patří jednotlivým rodinám (podnikatelům).

⁴⁶ Čejka, 2009. Úvod ke knize Theodora Herzla Židovský stát nazvaný Theodor Herzl a současné dědictví jeho myšlenek.

zdi, jež bude oddělovat židovský stát od Arabů, a kterou lze udržet pouze armádou.⁴⁷

Situaci přirovnával k dobývání Ameriky evropskými kolonizátory, s tím, že původní obyvatelstvo se okupačním silám vždy brání, je to jejich přirozená reakce, a Židé jí budou muset čelit. Tím ale zároveň vyvracel rozšířenou představu o neobydleném území a jako jeden z mála otevřeně přiznával, že původní obyvatelé představují velkou překážku systematického osidlování, se kterou je nutno počítat.⁴⁸

Stopy rivality mezi jednotlivými názorovými směry dodnes nese Izraelská politická scéna. Za následníky labouristů se považují levicové strany Mapaj a Strana práce. Žabotinského odkaz nesou pravicové strany Cherut a Likud.⁴⁹

Přestože tato vnitřní roztržičnost narušovala jednotnou prezentaci sionismu, dařilo se hnutí poměrně rychle získat podporu západního světa. Americký prezident Harry S. Truman byl sionismu příznivě nakloněn stejně jako mnoho britských politiků vč. Winstona Churchilla. Sionistům také nahrával fakt, že v USA se v roce 1948 konaly prezidentské volby a americká židovská komunita byla slibným voličským potenciálem, zatímco Arabové v USA neměli žádného oficiálního zastávce, který by hájil nebo alespoň předkládal jejich zájmy.⁵⁰

S touto politickou podporou se po několika desetiletích podařilo sionistům uskutečnit svůj hlavní záměr a dne 14. května 1948 byl vyhlášen Stát Izrael. Toto datum má dodnes dvojí pojmenování, Izraelem je oslavováno jako Den nezávislosti (Yom Ha'atzmaut), pro Palestince pak toto datum symbolizuje Den katastrofy (Nakba). Pojmy se liší i pro formu správy Palestiny, místní arabské obyvatelstvo jí vnímá negativně jako okupační čin, zatímco Izrael pojem okupace odmítá s odvoláním na

⁴⁷ Čejka, 2013.

⁴⁸ Schoenman, 1988.

⁴⁹ Čejka, 2013.

⁵⁰ Muzikář, 1983.

to, že Palestina jako taková nebyla před vznikem Izraele suverénním státem.

2.4 Role OSN při řešení konfliktu v roce 1947

Organizace spojených národů vznikla po skončení 2. světové války s cílem zabezpečit mírovou spolupráci na mezinárodní úrovni. Problémem Palestiny se začala zabývat poté, co se Británie vzdala své mandátní správy v roce 1947. OSN ustavilo zvláštní komisi pro Palestinu (United Nations Special Committee on Palestine, zkráceně UNSCOP), která ještě v roce 1947 navrhla plán na rozdělení Palestiny, kdy část území měla připadnout Židům a část Arabům. Palestina byla rozdělena na několik částí, z nichž tři připadly pod palestinskou správu a tři pod židovskou, sedmou částí byla Jaffa se statusem arabské enklávy uvnitř židovského státu a osmou specifickou částí byl Jeruzalém pod mezinárodní poručnickou správou.⁵¹ Přestože Palestinci s tímto návrhem nesouhlasili a mnohými sionisty bylo přidělené území vnímáno jako značně okleštěné oproti jejich požadavkům, byl 29. listopadu 1947 návrh na rozdělení Palestiny Valnou hromadou OSN přijat⁵² a byla vydána rezoluce č. 181 rozdělující Palestinu na židovskou a palestinskou část v poměru 56% území pod židovskou a 44% pod palestinskou správou⁵³.

Tímto rozhodnutím bylo poprvé oficiálně přiznáno právo Židů na část Palestinského území a tím i jistá legitimita pro následující události vedoucí ke vzniku samostatného židovského státu.

2.5 Izrael a Palestinské autonomní oblasti od roku 1948 do konce 20. století.

Vyhlášení Izraele státem ještě přiosvětlilo situaci. Palestinci svůj vlastní stát na územích, která jim rezolucí OSN připadla, nevyhlásili,

⁵¹ Čejka, 2013.

⁵² Poměr hlasů byl 33 pro a 13 proti, 10 států vč. Briského království se zdrželo hlasování.

⁵³ Pojar, 2004.

odmítali uznat jakékoliv dělení palestinských území a na své straně měli okolní arabské státy. Izrael v prvním roce své existence prošel tvrdou zkouškou, téměř ihned po jeho vzniku na něj zaútočily arabské armády z Egypta, Jordánska, Sýrie a Libanonu⁵⁴. Boje trvaly až do července 1949 a Izraelci svůj stát nejenom ubránili, ale také jeho území zvětšili. Tato první vyhraná válka dodala Izraelcům nové sebevědomí a pocit oprávněnosti svého počínání. Palestinci žijící na území nového státu z velké části uprchli nebo se přesunuli do lokalit spadajících pod palestinskou správu. Na jejich místo dorazila velká vlna přistěhovalců zejména z Polska, Československa, balkánské oblasti, Jemenu, Iráku a ze zemí na severu Afriky⁵⁵.

Dne 25. ledna 1949 se konaly první izraelské volby do parlamentu zvaného Kneset. Zvítězila levicová strana Mapaj⁵⁶ v čele s předsedou Davidem Ben Gurionem a budování státu mohlo začít naplno. Dalšího úspěchu dosáhl Izrael na mezinárodním poli, když během prvního roku získal oficiální uznání od 50 států světa a v květnu 1949 byl přijat za člena OSN.⁵⁷

Palestinci oproti tomu v této době neměli jasné politické vedení a působili neorganizovaně a nesystematicky. Byli sice podporováni arabskými spojenci, ale ti zároveň sledovali vlastní cíle a často byli vzájemnými rivaly. Následná desetiletí byla ve znamení klidnějších a vyhocenějších období. Další konflikt, který je možno považovat za druhou arabsko-izraelskou válku, se odehrál v roce 1956 v souvislosti se Suezskou krizí. Egyptský prezident Násir Suezský průplav v červenci 1956 znárodnil a zamezil Izraeli k této důležité námořní spojnici přístup. Izraelská armáda, v té době už poměrně dobře vycvičena a vybavena moderními zbraněmi z Francie, velmi rychle reagovala a během osmi dnů se jí podařilo probjovat až k Suezskému průplavu a zabrat Gazu a celý

⁵⁴ Pojar, 2004.

⁵⁵ Pojar, 2004.

⁵⁶ Strana Mapaj vznikla už v roce 1930 sloučením menších dělnických stran a měla sociálně-demokratický program.

⁵⁷ Pojar, 2004.

Sinajský poloostrov. Teprve po uzavření míru a intervenci OSN se Izrael z tohoto rozsáhlého území stáhl.

Velice rychlý průběh měla také další válka o 11 let později. Izraeli stačilo pouhých šest dní na přepadení egyptské armády a zabránění nového území o rozloze téměř 70 tis. km². Kromě Gazy se Izrael zmocnil Golanských výšin, Sinajského poloostrova a Západního břehu řeky Jordán. Důvodem tohoto bleskového útoku byla snaha předejít válečné hrozbě ze strany Egypta a Sýrie.⁵⁸

Dopady tzv. šestidenní války byly obrovské. Ztráty na životech byly na arabské straně o mnoho vyšší než na izraelské, padlo více než 11 tis. Egyptanů, 6000 Jordánců a 1000 Syřanů⁵⁹. Izrael získal nová území, kterých se nehodlal vzdát, a navíc si upevňoval pocit neporazitelnosti a národní hrdosti. Pod jeho vojenskou správu se dostalo přes milion Palestinců. Mnoho z nich bylo nuceno uprchnout, zbytek se musel podřídit novým pravidlům. V reakci na to začínal palestinský odboj nabírat zřetelnější podobu a formulovat jasné cíle i prostředky a formy boje. OSN reagovala přijetím rezoluce č. 242, ve které apeluje na uzavření trvalého a spravedlivého míru na Blízkém východě, stažení Izraele z nově okupovaných lokalit, umožnění svobodné plavby v mezinárodních vodách a vytvoření demilitarizovaných zón.⁶⁰

Relativní klid trval pouhých šest let. V roce 1970 zemřel egyptský prezident Násir a na jeho post nastoupil Anvar as-Sádát. V roce 1972 Sádát neočekávaně ukončil spojení se Sovětským svazem a tím dal vzniknout domněnce, že situace na Blízkém východě se bude stabilizovat. Nikdo neočekával, že Egypt by chtěl vyvolat válečný stav, aniž by měl podporu většího spojence, a ostatní arabské státy by těžko zaútočily bez podpory Egypta, nejsilnějšího arabského státu. Zdání bylo klamné, Egypt a Sýrie se v roce 1967 bolestně poučily a tentokrát se rozhodly využít momentu překvapení a zaútočily jako první. Strategicky provedly útok 6.

⁵⁸ Pojar, 2004.

⁵⁹ Krupp, 2008.

⁶⁰ Dostupné z: <http://unispal.un.org/unispal.nsf/0/7D35E1F729DF491C85256EE700686136>

října 1973 na největší židovský svátek Jom Kipur (Den smíření), který Židé slaví celodenním půstem a intenzivním modlením uvnitř synagog, veškeré zpravodajství je tento den omezeno, Židé nesledují televizi ani neposlouchají rádio⁶¹. Izraelské vojenské složky byly zprvu útokem ochromeny, ale poměrně rychle se zmobilizovaly k úspěšné obraně. Válka trvala několik měsíců a obě strany si připisovaly průběžná vítězství. K smíru došlo až po intervenci ze strany OSN. Po domluvě USA a Sovětského svazu byla dne 22. října 1973 přijata rezoluce OSN č. 338⁶², která vyzývala všechny strany ke složení zbraní a Izrael, Egypt i Sýrie tuto rezoluci akceptovaly.

V roce 1977 došlo k Izraeli k zásadní vnitropolitické změně, volby do parlamentu poprvé od vzniku Izraele vyhrála pravicově zaměřená strana. Do té doby vedoucí levicová Strana práce byla poražena Likudem v čele s Menachemem Beginem. Likud vycházel z revizionistického hnutí a jeho program byl od počátku silně protibritský i protiarabský, proto bylo velmi překvapivé, že se právě Begin zasadil o dialog s egyptským prezidentem Sádátem. Ten dokonce v listopadu 1977 osobně navštívil Jeruzalém a byl ochoten jednat o první mírové smlouvě mezi Izraelem a Egyptem. Jednání vyvrcholila následující rok za asistence amerického prezidenta Jimmyho Cartera v Camp Davidu. Izrael a Egypt uzavřely dvě rámcové dohody – první dohodou se Izrael zavázal splnit požadavky, vyplývají z rezolucí OSN č. 242 a 338, druhou byl uzavřen izraelsko-egyptský mír a Izrael slíbil stažení vojenských oddílů ze Sinajského poloostrova.⁶³

Zatímco s Egyptem se podařilo situaci urovnat, situace na okupovaných územích se postupně zhoršovala. Dvě desetiletí trvalo, než Palestinci projevili svůj nespokojenost masovým povstáním. Velkou zásluhu na tom měla mladá generace, která byla odhodlaná zasadit se o změnu a nebála se jít do otevřeného sporu. V roce 1987 se Palestinci hromadně vzbouřili a vypukla první intifáda neboli „probuzení“. Záminkou byl poměrně malý

⁶¹ Spiegel, 2007.

⁶² Dostupné z: <http://unispal.un.org/unispal.nsf/0/7FB7C26FCBE80A31852560C50065F878>.

incident, kdy izraelský taxikář zabil při autonehodě čtyři Palestince, ale v napjaté atmosféře to stačilo k vypuknutí spontánních nepokojů, které s větší či menší intenzitou trvaly až do roku 1993.⁶⁴

Palestinci bojovali nekoordinovaně, místo zbraní používali kameny a zápalné lahve a neměli jednotné vedení. Hlavní vedení Organizace pro osvobození Palestiny, které v té době sídlilo v zahraničí, bylo intifádou zaskočeno stejně jako Izrael. Oboustranné násilí si vyžádalo několik tisíc obětí a lidové povstání brzy přerůstalo přes hlavu i samotným Palestincům. Nejradikálnější povstalci hledali nepřítel i ve svých řadách a byli schopni zabíjet za domnělou kolaboraci s Izraelem.⁶⁵

Obrat situace nastal, když Izrael v roce 1992 připustil možnost jednání s vedením Organizace pro osvobození Palestiny a v roce 1993 se spolu poprvé oficiálně sešli zástupci obou zneprátelených stran, konkrétně Jásir Arafat za Palestince a ministerský předseda Jicchak Rabin za Izrael. Mírová jednání byla završena Dohodou z Osla⁶⁶, čímž oba zneprátelené tábory přinejmenším uznaly existenci druhé strany. Obě strany také naznačily, že jsou ochotny udělat ústupky ve prospěch konečného mírového řešení.

Dohoda z Osla se odkazovala na rezoluce OSN č. 242 a č. 338 a představila dlouhodobý šestiletý plán ke stabilizaci situace. Nejpálčivější problém konfliktu, tedy obsazená palestinská území, řešila rozdělením území na tři typy zón. Zóny „A“ měly být pod plnou Palestinskou správou, zóny „B“ spadaly pod palestinskou civilní správu a izraelskou bezpečnostní správu a zóny „C“ pod plnou izraelskou správu⁶⁷.

⁶³ Krupp, 2008.

⁶⁴ Krupp, 2008.

⁶⁵ Čejka, 2013.

⁶⁶ Název nese podle hlavního města Norska, které sehrálo při mírových jednáních klíčovou roli jako nezávislý zprostředkovatel schůzek.

⁶⁷ Dostupné z: http://www.kas.de/wf/doc/kas_8471-1442-2-30.pdf?121212121642.

Ani to situaci plně neuklidnilo, někteří historici a aktivisté jako např. Edward W. Said naopak předpovídali, že tato dohoda přinese v rámci palestinsko-izraelské konfliktu více škody než užitku⁶⁸.

90. léta se nesla ve znamení menších i větších potyček, zejména Hamás a Palestinský islámský džihád odmítaly mírovou Dohodu z osla akceptovat a trvaly na neuznání existence Izraele. Izrael navzdory mezinárodní kritice neustále zvyšoval počet židovských osad na okupovaných územích a tím opět provokoval Palestince k odbojovým akcím. V roce 2000 vypukla druhá palestinská intifáda nazvaná Al-Aksá podle mešity stojící ve starém Jeruzalémě. Tentokrát už se nejednalo o pouliční boje, ale o organizované teroristické útoky vedené převážně Hamásem a jeho radikálními pobočkami.⁶⁹ Druhá intifáda byla mnohem brutálnější a postihla mnoho civilistů v Izraeli i v okupované části Palestiny. Hamás měl ve svém bojovém arzenálu například výbušné opasky, miny, dálkově odpalované nálože nebo rakety Kasám, kterými z pásma Gazy ostřeloval izraelské sídliště a osady.⁷⁰ Za nepřátele považoval všechny Izraelce s odůvodněním, že i ženy a děti jsou budoucími vojáky v Izraelské armádě⁷¹. Druhé kolo násilí se tak opět roztočilo na plné obrátky.

⁶⁸ Said, 1994.

⁶⁹ Krupp, 2008.

⁷⁰ Čejka, 2013.

⁷¹ Izraelské ženy absolvují povinnou vojenskou službu jako muži.

3 NEJVÝZNAMNĚJŠÍ PALESTINSKÉ NACIONALISTICKÉ A POLITICKÉ ORGANIZACE

Nejvýraznější projevy Palestinského odporu se dají sledovat zejména v 2. pol. 20. stol. Palestinci se začali sdružovat a hledat mezi sebou silné osobnosti, které by mohli jejich zájmy zastupovat. Stejně jako u židovských organizací byla škála názorů a přání ohledně budoucího uspořádání země velmi různorodá. Nálada obyvatel v přidělených Palestinských oblastech se po vzniku Izraele rychle zhoršovala a s pocitem frustrace a nedůvěry se společnost radikalizovala. To zaručovalo úspěch hnutím, hlásajícím rychlá a důsledná řešení často s využitím ozbrojených nebo teroristických akcí. Tak jako se Židé opírali o biblické a historické důvody, tak Palestinci ve svém odporu viděli morální a spravedlivý boj. V podstatě se naplnil Žabotinského předpoklad, že není možné od původních obyvatel očekávat složení zbraní a pokorné opuštění vlastních domovů.

Ne všechny vůdčí osobnosti palestinských hnutí a organizací měli na mysli blaho svého lidu a některé činy byly provedeny takovým způsobem, že to palestinský odboj zdiskreditovalo v očích domácích i světové veřejnosti. Izraelští politici uměli dobře využít těchto slabin a nedalo jim velkou práci zaškatulkovat Palestince jako teroristy a náboženské fanatiky. Tato nálepka jim k jejich nelibosti zůstává i dnes.

3.1 Fatah

První ryze palestinským odbojovým hnutím se stal Fatah neboli Palestinské osvobozené hnutí (arabsky Harakat at-Tahrír al Filastínij, zkratka Fatah je akronymem). Formovat se začal už v průběhu 50. let a je nerozlučně spojen s osobností svého hlavního představitele Jásira Arafata. Fatah se striktně vymezoval jak proti Izraelské okupaci, tak proti panarabismu, který šířil egyptský prezident Gamal Abd an-Násir. Zpočátku operoval mimo Palestinské území a první uznání od okolních arabských států získal po zorganizování útoku na izraelský vodovod

v lednu 1965. Útok se nezdařil dle plánu, ale Fatah ukázal své odhodlání i metody, které hodlá využívat. Dalším úspěchem, který velmi pozvedl sebevědomí palestinských obyvatel, byla obrana palestinského uprchlického tábora u jordánského města Karame v roce 1968, kdy Fatah čelil spolu s členy Organizace pro osvobození Palestiny početní převaze útočící Izraelské armády. Izraelští vojáci urputnou obranu neočekávali a byli nuceni dát se na ústup. Přestože se nejednalo o velký vojenský střet, Fatah toto vítězství použil pro svou propagandu a povzbuzení národního ducha.⁷²

Následně, v roce 1969 se Fatah začlenil do Organizace pro osvobození Palestiny a Arafat dokonce získal post předsedy tohoto hnutí. Do roku 1993 provedl Fatah mnoho odbojových a teroristických akcí a spolu hnutím Hamás se stal nejvýznamnější současnou politickou stranou v Palestině v čele s poměrně umírněným politikem Mahmúdem Abbásem. Z řad Fatahu také vyšla nejradikálnější partyzánská hnutí jako např. Brigáda mučedníku Al – Aksá, která je známá svými bombovými útoky a sebevražednými atentáty, a organizace Černé září, jež nese hlavní odpovědnost za Mnichovský masakr v roce 1972, kdy během letních olympijských her v Mnichově unesli a zabili jedenáct členů izraelského olympijského týmu.⁷³

Tento čin vzbudil pochopitelně velké veřejné odsouzení a palestinská odbojová hnutí včetně Fatahu a Organizace pro osvobození Palestiny se rázem musela potýkat s označením „teroristé“. Arafat si byl vědom, že tyto násilné akce velmi poškozují palestinskou věc, a činnost Černého září v roce 1973 ukončil.⁷⁴

⁷² Čejka, 2013.

⁷³ Krupp, 2008.

⁷⁴ Všichni členové Černého září zodpovědní za Mnichovský masakr byli do roku 1979 zlikvidováni izraelskou tajnou službou Mosad.

3.2 Organizace pro osvobození Palestiny

Organizace pro osvobození Palestiny (dále jen OOP)⁷⁵ vznikla v 60. letech 20. stol. Podařilo se jí sdružit několik různorodých palestinských skupin, jež spojovala idea vytvoření nezávislého sekulárního Palestinského státu na území bývalého britského mandátu. Stejně jako k Fatahu se k OOP hlásily jak umírněné skupiny, tak hnutí s velmi radikálními postoji.⁷⁶

O založení OOP bylo rozhodnuto v roce 1964 na konferenci Ligy arabských států⁷⁷. Ústředním orgánem se stala Palestinská národní rada (PNR) a do čela OOP byl zvolen palestinský diplomat Ahmad Šuqajrí (1908 – 1980). Šuqajrí vypracoval základní dokument organizace Chartu OOP, jež byla přijata na prvním zasedání Palestinské národní rady dne 28. 5. 1964 v jordánské části Jeruzaléma. Přestože Šuqajrího vizí bylo vytvoření organizace reprezentující veškerý palestinský lid, byla OOP zpočátku pod plnou arabskou, zejména Egyptskou kontrolou a egyptský prezident Gamal Abd an-Násir mohl skrze OOP sledovat své vlastní zájmy⁷⁸. Zpočátku se OOP plně ztotožňovala s Násirovým panarabismem a palestinský nacionalismus byl zatlačen pocitem arabské sounáležitosti.⁷⁹

Zlom nastal po šestidenní válce, kdy se k OOP přidala Lidová fronta pro osvobození Palestiny (LFOP) a také hnutí Fatah se svým hlavním představitelem Jásirem Arafatem. Ten v roce 1969 vystřídal v čele OOP Jahjá Hamúdu, stal se třetím předsedou, vymanil organizaci z egyptského vlivu a dostal ji do širšího povědomí světové veřejnosti. Oproti Hamúdovi byl ztělesněním charismatického vůdce, kterým zůstal až do své smrti

⁷⁵ Anglický název organizace je Palestine Liberation Organization se zkratkou PLO.

⁷⁶ Čejka, 2013.

⁷⁷ Liga arabských států vznikla po druhé světové válce jako zastřešující organizace sedmi arabských zemí: Egypta, Jemenu, Jordánska, Libanonu, Saudské Arábie, Sýrie a Íráku. Jejím cílem bylo zajistit kooperaci v oblasti ekonomiky, kultury, bezpečnosti a politiky. Postupně do ní vstupovaly další arabské státy vč. Palestinské samosprávy.

⁷⁸ Násir zastrašoval pomocí OOP Jordánsko, jež se obávalo radikalizace palestinských uprchlíků na svém území.

⁷⁹ Čejka, 2013.

v roce 2004. Díky Arafatovi získal Fatah v rámci OOP silnou pozici a byl označován za její ozbrojené křídlo. V souladu s myšlenku ozbrojeného boje byly podporovány partyzánské činnosti a querillový typ boje.⁸⁰

Izrael označil OOP za teroristickou organizaci, stejně tak byla vnímána západní Evropou, naopak Sovětský svaz a arabský svět ji akceptovali jako odbojovou organizaci palestinských Arabů. Pod vedením Arafata se OOP stala více nacionalistickou a proběhla úprava Charty OOP. Za zásadní články tohoto prohlášení, které ukazují postoj OOP po roce 1969, lze považovat:

*Čl. 1 Palestinská národní charta prohlašuje území Palestiny (myšleno území britského mandátu) za domov palestinského lidu (nejen muslimů, ale i křesťanů a židů palestinského původu), který má na svou vlast zákonné právo a tedy i právo za ni bojovat.*⁸¹

*Čl. 9 Ozbrojený boj je jediným legitimním prostředkem k osvobození Palestiny.*⁸²

Charta tak jasně formuluje požadavek na uplatnění práva palestinského lidu na sebeurčení a svrchovanost. Palestinský lid vnímá jako součást arabského národa a rozdělení Palestiny a vznik státu Izrael považuje za protiprávní zejména z důvodu porušení práva na národní sebeurčení, jež je přiznáno Chartou OSN⁸³.

V roce 1974 OOP přijala program Deseti bodů, který poprvé vyjádřil možnost vytvoření sekulárního palestinského státu pouze na části původního mandátu, což reflektovalo situaci po šestidenní válce a zároveň to byla první známka ochoty přijmout kompromisní řešení.

⁸⁰ Čejka, 2013.

⁸¹ Chapman, 2003, kurzíva v originále.

⁸² Chapman, 2003, kurzíva v originále.

⁸³ Výklad tohoto práva je značně problematický, protože samotný pojem národ lze z hlediska mezinárodního práva těžko definovat. Deklarace Valného shromáždění OSN definuje právo na sebeurčení takto: „.. že si i sami [lidé] rozhodují svůj politický status a svobodně mohou dosahovat politického, ekonomického, sociálního i kulturního vývoje“.

Tento ústupek vyvolal velké rozbroje uvnitř strany a radikální hnutí, jež odmítala takové stanovisko přijmout, se od OOP odštěpila.⁸⁴

Další zmírnění postojů OOP nastalo po mírových dohodách z Osla v r. 1993, kdy OOP oficiálně odmítla ozbrojený boj jako jediný možný prostředek k dosažení svých cílů.

3.3 Lidová fronta pro osvobození Palestiny

Počáteční působení Lidové fronty pro osvobození Palestiny (dále jen „LFOP“) se pojí s OOP. LFOP vznikla v srpnu 1967 a rok na to se připojila k OOP. Vycházela ze sekulárního arabského nacionalismu kombinovaného s marxismem-leninismem a maoismem s jasným konečným cílem zničit Izrael a omezit vliv západních zemí. Vzhledem k mnohem radikálnějšímu a silně levicovému programu se LFOP po roce 1974, kdy OOP zmírnila své postoje vůči Izraeli, odtrhla a začala podnikat teroristické akce, zejména se specializovala na únosy letadel. Operovala z Libanonu a okupovaných území a byla ve spojení s mezinárodními teroristickými skupinami jako byla německá Frakce Rudé armády nebo Japonská Rudá armáda.⁸⁵

3.4 Hamás

O více jak dvě desetiletí později než OOP, Fatah i LFOP vznikla palestinská islamistická politická strana Hamás (Hnutí islámské odporu), jejímž cílem bylo vytvoření islámského státu podle Íránského modelu⁸⁶ v hranicích bývalé Mandátní Palestiny. Hamás proslul svými teroristickými akcemi, jež provádělo jeho militantní křídlo zvané Brigády Kasám. Kromě tohoto vojenského křídla má Hamás odlišnou úlohu v rámci aktivit své civilní části, která se zaměřuje na politickou a sociální činnost, podporuje chudé palestinské obyvatele a uprchlíky, zajišťuje fungování základního

⁸⁴ Čejka, 2013.

⁸⁵ Čejka, 2013.

⁸⁶ Krupp, 2008.

školského systému a systému sociálního zabezpečení. Z toho důvodu se Hamás těší velké oblibě a politické podpoře Palestinců. Hamás se aktivně podílel na bojích v rámci obou intifád, v druhé intifádě dokonce zastával vůdčí pozici. V roce 2006 se mu podařilo triumfálně zvítězit nad svým tradičním rivalem, opoziční stranou Fatah, a stanout v čele Palestinské národní správy.⁸⁷

3.5 Fídajíni – querillový bojovníci

Pojem Fídajín v překladu znamená „obětující se“ a lze jím označit jak jednotlivce, tak celé hnutí. Jak je patrné z názvu, je jejich společnou charakteristikou ochota v boji za svůj cíl položit život. V kontextu Palestinské situace po roce 1948 se tyto bojovníci rekrutovali převážně z uprchlických táborů.⁸⁸ Volili raději důstojnou smrt v boji než beznadějně živoření s nemožností ovlivnit svou situaci. Fídajíni byly významnou bojovou silou v rámci OOP a Fatahu, často byli podporováni a povzbuzováni k útokům ostatními arabskými státy a pro radikálnější hnutí byli dobře využitelní jako sebevražední atentáčníci⁸⁹. Zároveň byla likvidace Fídajíni vítanou záminkou pro Izraelské útoky na uprchlické tábory a pohraniční oblasti mezi Izraelem a Palestinským územím.⁹⁰

⁸⁷ Čejka, 2013.

⁸⁸ Krupp, 2008.

⁸⁹ Mediálně známějšími sebevražednými útočníky jsou mudžahedínové, kteří jsou na rozdíl od nacionálně motivovaných Fídajínů, vedeni náboženskými pohnutkami.

⁹⁰ Čejka, 2013.

4 SOUČASNÁ SITUACE

4.1 Outposty a osidlovací politika Izraele

Území zabrané Izraelem v průběhu šestidenní války v roce 1967 přinesly další dlouhodobé rozpory v palestinsko-izraelském konfliktu. Izrael se území nehodlal vzdát a pod svou okupační správu získal přes milion palestinských obyvatel. Aby toto rozsáhlé území mohl mít pod kontrolou, budoval Izrael značné množství vojenských základen, což neodporovalo mezinárodnímu vojenskému plánu, druhým, mnohem spornějším krokem, byla výstavba židovských osad s cílem postupně zabydlet okupované území a získat převahu nad původním obyvatelstvem.⁹¹

Tyto nelegální osady, zvané také outposty, jsou v přímém rozporu s mezinárodním právem a bývají často kritizovány ze strany OSN a nevládních organizací. Izrael výstavbu těchto osad oficiálně podporoval a argumentoval zejména bezpečnostní situací, přestože osady neměly vojenský charakter. Naopak v praxi se stávalo, že se skupina osadníků usadila na sporném místě, kde byla velká pravděpodobnost, že bude napadána ze strany Palestinců. Izraelská vláda pak do tohoto místa poslala vojenskou posádku, která měla chránit osadníky na zabraném místě. Tímto způsobem je možné postupně obsazovat stále větší část okupovaného území.

Židovské osady mohou být zakládány z čistě pragmatických důvodů, kdy se do osad stěhují noví přistěhovalci nebo mladí lidé, pro které je mnohem snazší a levnější usadit se na okupovaných územích než v samotném Izraeli.⁹²

Jiným důvodem jsou pak motivy ideologické a náboženské. Osady jsou totiž často zakládány radikálními skupinami židovských aktivistů. Tito osadníci se vyznačují houževnatostí, často až fanatismem a militantním

⁹¹ Čejka, 2013.

způsobem jednání. Nejde jim o pohodlí nebo zlepšení životní úrovně, zakládání osad je chápáno jako mise s cílem plnit boží plány. Zpočátku tito radikálové křížili plány i oficiální politice izraelských levicových stran, teprve v roce 1977, kdy se k moci dostala pravicová strana Likud, se jim dostalo plné podpory. Mezi nejznámější osady tohoto typu patří Kirijat Arba, Kfar Ecijon a Elon More. Právě v Kfar Ecijon se v roce 1974 zrodilo největší pravicové hnutí osadníků nazvané Guš Emunim, tedy Blok věrných. To v následujících letech zasadilo a významný vzrůst počtu židovských osad. Od roku 1967 vzrostl počet židovských osadníků na Západním břehu na 200 tis.⁹³

Největší rozdíl mezi osadníky a původními obyvateli je vidět v přístupu ke zdrojům. Přestože osadníci početně představují zlomek celkové populace na Západním břehu a v Gaze, disponují velkou částí důležitých zdrojů, především vody a půdy. V Gaze dokonce osadníci zabírají třetinu veškeré půdy, přestože jejich počet se rovná přibližně 2% z celkového počtu zdejších obyvatel.⁹⁴

Pro potřeby Izraele také stavěny pozemní komunikace, na které může být Palestincům přístup odepřen. Pro mě jako turistu bylo zpočátku nepochopitelné, že Izraelci se běžně jezdí rekreovat k Mrtvému moři, když cesta vede přes území Západního břehu. Teprve později se mi dostalo vysvětlení, že území je sice pod Palestinskou správou, ale hlavní silnice k mrtvému moři je v majetku a pod správou Izraele. Tomu odpovídalo i zabezpečení trasy, kdy byla silnice často obehnaná elektrickými ploty nebo alespoň ostnatými dráty.

Jedním z paradoxů tohoto sporu, na který Izraelci rádi poukazují, je fakt, že na budování osad a vojenských základen se z finančních důvodů nezřídka účastní palestinské stavební firmy a palestinstí řemeslníci a tím si zlepšují svou ekonomickou úroveň, podřadný sociální status jim ale

⁹² Tureček, 2011.

⁹³ Čejka, 2013.

⁹⁴ Krupp, 2008.

zůstává, protože ze strany Izraele jsou vnímáni jen jako levná pracovní síla.

Břetislav Tureček, český novinář zabývající se dlouhodobě Blízkým východem, cituje ve své reportážní knize Nesvatá válka o svatou zemi radikálního židovského aktivistu Benyho Kacovera, který shrnuje vyhraněný postoj těchto židovských osadníků na územích zabraných Izraelem po roce 1967: „Musíme tu obsadit každý kopec! Buď to budou místa pro mírumilovný život Židů, nebo teroristické základny. Jestli se Palestincům tady, v židovském státě nelíbí, ať si jdou jinam – mají dvaadvacet jiných zemí, my máme stát jediný“⁹⁵. Nutno dodat, že tuto argumentaci pronesl Kacover jako člen nelegální osady Elon More, která leží v srdci Západního břehu a to v roce 2003. Z toho je zřejmé, že nelegální osady jsou stále živým problémem, který oddaluje mírová jednání a udržuje bezprostřední napětí v okupovaných oblastech.

4.2 Operace Lité olovo

Operaci Lité olovo (Operation Cast Lead) uskutečnil Izrael v době mezi 27. prosincem 2008 a 18. lednem 2009. Jednalo se o intenzivní bombardování a pozemní invazi Izraelských obranných sil v pásmu Gazy. Izrael tento útok prezentoval jako odvetný útok vyprovokovaný ze strany islámských teroristů a členů Hamásu. Mezi oficiální cíle útoku patřily vojenské základny a výcvikové tábory Hamásu, policejní stanice, vojenská velitelství a domy vysoce postavených velitelů. Ve skutečnosti se útoky ve velké míře dotkly civilního obyvatelstva, bombardování zasáhlo budovy OSN, zdravotnická zařízení, komerční budovy, školy, univerzity, obytné části území a konvoje nevládních organizací.

Počátky této operace sahají téměř o tři roky zpátky, kdy v lednu 2006 poprvé vyhrál demokratické volby Hamás. Tentýž rok dle zprávy OSN⁹⁶ Izrael započal s intenzivním ostřelováním a do oblasti Gazy

⁹⁵ Tureček, 2011.

⁹⁶ Zpráva OSN, dostupné z: <http://unispal.un.org/pdfs/AHRC1248.pdf>.

dopadlo v průběhu roku 2006 až 14000 dělostřeleckých granátů, které zranily několik desítek civilistů. Poté Izrael pozměnil taktiku a místo přímých útoků, jež ho mohly Izrael negativně mediálně poškodit, zvolil “tišší” metodu, která se označuje jako kolektivní trest. V podstatě se jednalo o ekonomickou blokádu oblasti, znemožnění dopravy humanitární pomoci, zastrašování a teror civilního obyvatelstva⁹⁷.

Mohamed Abed Alah, ex-koordinátor mezinárodních delegací v Gaze, popsal, jak citelnou ranou bylo pro místní obyvatelstvo vykácení olivovníků na palestinských územích hraničících s Izraelem. Nejenže tak bylo oslabeno zemědělství v oblasti, ale zároveň to Palestinci vnímali velmi osobně jako národní pokoření, protože jsou tradičně velmi vázáni na půdu a olivovníky vnímají jako stromy s duší. Izrael tento krok zdůvodnil čistě pragmaticky jako nezbytnost pro udržení přehlednosti v hraničních oblastech, Palestinci ale nepochybují, že skutečný záměr byl jiný.⁹⁸

Organizace Human rights watch zdokumentovala závažná porušení mezinárodního práva jak ze strany Izraele, tak ze strany Hamásu a jiných palestinských ozbrojených skupin. Stejně tak OSN ve zprávě z 15. 9. 2009 obvinila obě strany z válečných zločinů a ze zločinů proti lidskosti.

Na straně Izraele bylo kritizováno zejména použití granátů s bílým fosforem v hustě zabydlených oblastech. Použití této kontroverzní munice, jež způsobuje silné popáleniny často s následkem smrti, Izrael nejprve popíral, pod velkým mezinárodním tlakem ale jeho užití přiznal. Bílým fosforem byla nejvíce zasažena budova OSN, nemocnice Al Kuds a obytné části města Bejt Lahíja.⁹⁹ Palestiňtí a zahraniční lékaři také podávali zprávy o užití experimentální zbraně DIME, jež způsobuje rakovinu svalstva, případně okamžitou smrt.¹⁰⁰

⁹⁷ Konference pořádaná organizací ISM Czech republic dne 28.1.2014.

⁹⁸ Konference pořádaná organizací ISM Czech republic dne 28.1.2014.

⁹⁹ Dostupné z: http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/iopt0510webwcover_1.pdf.

¹⁰⁰ Dostupné z:

http://www.democracynow.org/2009/1/14/white_phosphorous_and_dense_inert_metal.

Ve zprávě OSN se dále uvádí, že Izrael porušil Čtvrtou ženevskou konvencí tím, že systematicky ničil průmyslovou infrastrukturu s cílem znemožnit distribuci potravin, vody a energie civilnímu obyvatelstvu. Vyšetřovatelé OSN uvádí jako velmi pravděpodobné, že útoky na civilní objekty, např. drůbeží farmu, mlýn, studně nebo čističku odpadních vod, byly úmyslné a promyšlené a nemohou být odůvodněny vojenskou nutností.¹⁰¹ To vše by odpovídalo strategii Izraele blokovat pásmo Gazy, způsobit ekonomickou nestabilitu a přivodit závislost na externích dodávkách životně důležitých surovin¹⁰². Všechny tyto útoky na nevojenské cíle jsou také v rozporu s tvrzením Izraele, že v rámci operace bylo cíleno pouze na pozice Hamásu a civilní ztráty byly pouhým vedlejším důsledkem.

Na druhé straně byly palestinské skupiny obviněny z cíleného zabíjení izraelských civilistů ostřelováním nevojenských oblastí na jihu a jihovýchodě Izraele. Podle hlavního vyšetřovatele OSN Richarda Goldstona byly tyto útoky záměrné s jasným úmyslem způsobit co největší civilní ztráty.¹⁰³

Operace Lité olovo znovu přitáhla světovou pozornost k izraelsko-palestinskému konfliktu a podpořila aktivitu samotných Palestinců. Z přímých výpovědí místních lidí vyplývá, že s pocitem ohrožení vzrostla zároveň míra solidarity a pocit sounáležitosti a národního uvědomění.

Ayah Bashir, mladá palestinská aktivistka¹⁰⁴, při popisu vývoje situace v Gaze pravidelně používala termín “my people”, čímž měla na mysli Palestince, bez ohledu na náboženskou příslušnost, žijící v pásmu Gazy a na Západním břehu. Dále popsala vzrůstající potřebu mladší generace aktivně se zapojovat do politických a protestních hnutí. Mnoho studentů, studujících na zahraničních univerzitách v rámci stipendijních programů, cítí povinnost se po studiu vracet zpět do Palestiny, přestože

¹⁰¹ Zpráva OSN, dostupné z: <http://unispal.un.org/pdfs/AHRC1248.pdf>.

¹⁰² Said, 1994.

¹⁰³ Zpráva OSN, dostupné z: <http://unispal.un.org/pdfs/AHRC1248.pdf>.

¹⁰⁴ Ayah Bashir se hlásí k palestinskému občanskému hnutí BDS Movement.

by v zahraničí mohli vést materiálně pohodlnější život. Ayah také zdůraznila, že si velmi dobře uvědomují, že bojují proti Izraelským institucím a ne proti Izraelským lidem.¹⁰⁵

Situace v Gaze na přelomu roku 2008/2009 vyvolala ostré diskuze na mezinárodní politické scéně. Proti Izraeli se tradičně postavila Liga arabských států. Kritické hodnocení si Izrael vysloužil také od Kuby, Venezuely, Ruska, Jihoafrické republiky, Španělska a Turecka. Naopak podporu získal Izrael od USA, Kanady, Německa, Austrálie, Maďarska a České republiky. Tyto země považují útoky Izraele za oprávněnou odpověď na útoky Hamásu. Otázka je, zda se jedná o skutečné odsouzení nebo schválení operace nebo spíše o politické a finanční zájmy jednotlivých států. Dalším bezprostředním důsledkem této operace bylo svolávání demonstrací na různých místech světa, ať už pro podporu Palestinců nebo Izraelců. Několik propalestinských protestů se konalo i v samotném Izraeli.

4.3 Praverův plán

Návrh Praverova plánu je velmi aktuální záležitost, která je v souvislosti s děním v Izraeli a Palestině značně medializována. Jedná se o snahu uzákonit vystěhování přibližně 40 tisíc beduínů z Negevské pouště¹⁰⁶, jež od roku 2011 prosazuje bývalý náměstek předsedy Národní bezpečnostní rady Ehud Praver. Plán byl pozměněn v roce 2013 Benny Beginem (od té doby je také označován jako Praver-Beginův zákon) a prošel v prvním čtení Izraelským parlamentem¹⁰⁷. Plán je založen na neuznání historických osad polokočovných beduínů, kteří v oblasti Negevské pouště prokazatelně sídlili už v době Osmanské říše a pod Britskou mandátní správou a půdu si předávali z generace na generaci. Izraelské úřady jim ale nepřiznávají legitimitu, protože nejsou v souladu

¹⁰⁵ Konference pořádaná organizací ISM Czech republic dne 28.1.2014.

¹⁰⁶ Některé zdroje jako např. organizace Adalah uvádí, že vystěhování se týká až 70 tis. lidí. Dostupné z: <http://adalah.org/eng/?mod=articles&ID=1589>.

¹⁰⁷ Dne 24. června 2013 Izraelský parlament schválil Praver-Beginův návrh zákona v prvním čtení (43 hlasů pro a 40 hlasů proti). Dostupné z: <http://adalah.org/eng/?mod=articles&ID=1589>.

s jejich územním plánováním a nemají potřebná úřední povolení. Izraelský návrh tedy počítá s tím, že beduíni budou násilně vystěhováni, jejich sídliště zlikvidována a nahrazena židovskými osadami a vojenskými centry.¹⁰⁸

Zákon zatím není schválen, kvůli vysokému tlaku místní i světové veřejnosti byl jeho legislativní proces dočasně pozastaven, ale dne 5. ledna 2014 vydal úřad izraelského premiéra krátké prohlášení, že vláda se rozhodla v legislativním procesu „zákona o regulaci beduínských osad v Negevu“¹⁰⁹ pokračovat a to i navzdory nesouhlasnému postoji Výboru OSN pro odstranění rasové diskriminace, které plán označilo za diskriminační.

Nicméně nevládní organizace zaznamenávají a dokumentují dílčí provádění tohoto plánu už od roku 2011, kdy jsou cíleně bourány beduínské osady, označené jako nelegální. V některých oblastech se beduíni nehodlají s vystěhováním smířit a zbourané vesnice znovu provizorně budují. Zdokumentován je např. osud vesnice Al Araqib, jedné ze cca 40 neuznaných, která byla od července 2010 zničena a znovu postavena už přes 60krát¹¹⁰. Beduíni jsou tradičně pastevci koz a ovcí s polokočovným způsobem života, což znamená, že jejich obydlí jsou velmi jednoduchá a není tedy tak složité je ze stanů a zbytků stavebních materiálů budovat stále dokola, ale z psychologického a existenčního hlediska musí být pro ně situace velmi náročná.

Přestože se tento problém netýká přímo Palestinských autonomních oblastí, přitahuje opět celosvětovou pozornost k aktivitám Izraelské vlády a k otázce (ne)legitimnosti nových židovských osad na okupovaných územích ve srovnání se situací negevských osad starousedlíků.

¹⁰⁸ Dostupné z: <http://ism-czech.org/>.

¹⁰⁹ Dostupné z: <http://adalah.org/eng/Articles/2235/The-Praver-Plan-Law-is-still-on-the-Table:-The-to>.

¹¹⁰ Konference pořádaná organizací ISM Czech republic dne 28.1.2014.

4.4 B'TSELEM a ostatní izraelské organizace s lidskoprávním zaměřením

V roce 1989 bylo skupinou izraelských prominentních akademiků, právníků, novinářů a členů Knesetu založeno informační centrum pro lidská práva na okupovaných územích. Samotný název této organizace odkazuje ke knize Genesis, protože B'Tselem znamená v hebrejštině „k obrazu“, což odkazuje na citát z bible: „A stvořil Bůh člověka k obrazu svému“ a vnitřně odkazuje na ideu, že všichni lidské bytosti se rodí rovny co do důstojnosti a práv.¹¹¹

Pravidelně zveřejňuje informace, statistiky, videa a fotodokumentaci z okupovaných území ve snaze chránit práva tamních obyvatel, tak jak jsou definována mezinárodním právem. Důležitá je snaha neuvádět pouze jednostranné informace a B'Tselem zveřejňuje také Palestinské útoky a násilné akce vůči Izraelským civilistům, což umožňuje lépe pochopit celkovou situaci.

Problémem okupovaných území se zabývají i další nevládní organizace. V mnoha případech se snaží o sblížení obou stran a vytvoření základní důvěry mezi Izraelci a Palestinci, pořádají sousedská setkání, organizují vzájemnou výpomoc nebo se zaměřují na řešení konkrétních problémů, jako je např. demolice palestinských domů a problém uprchlíků. Izraelskou solidaritu ilustruje např. Izraelský výbor proti demolicím domů¹¹², Rabíni pro lidská práva¹¹³ a Společenství rodičů¹¹⁴.

4.5 BDS Movement

BDS Movement (BDS = Boycott, Divestment, Sanctions) je hnutí iniciované Palestinskou občanskou společností v roce 2005 a dnes už je

¹¹¹ Dostupné z: http://www.btselem.org/about_btselem.

¹¹² Dostupné z: <http://www.icahd.org/>.

¹¹³ Dostupné z: <http://rhr.org.il/eng/>.

¹¹⁴ Dostupné z: <http://www.theparentscircle.com>.

možné ho považovat za globální kampaň. Cílem BDS Movement (dále jen „BDS“) je upozornit na problém všech skupin Palestinců (palestinských uprchlíků, Palestinců žijících na okupovaných územích na Západním břehu a v pásnu Gaza a Palestinců žijících v Izraeli) a pomocí nenásilných metod projevat aktivní nesouhlas s politikou Izraele, která dle BDS není v souladu s mezinárodním právem. Kampaň propaguje zejména různé formy ekonomického a kulturního bojkotu Izraele a apeluje na uplatňování mezinárodních sankcí. V roce 2007 se konala první konference BDS v Ramalláhu, na které byl ustanoven Národní výbor BDS jako palestinské koordinační orgán pro celosvětové kampaně na podporu palestinského lidu.¹¹⁵

Od té doby BDS organizuje petiční akce, meetingy a přednášky, využívá online média k šíření informací o aktuálním dění a tvoří tak protiváhu k izraelským sdělovacím prostředkům. V neposlední řadě také sdružuje desítky palestinských občanských a charitativních hnutí.¹¹⁶

4.6 Role nacionality a etnicity v současné době – nahrazení konceptem lidských práv a ideou zrovnoprávnění v rámci demokratického státu

Stejně tak jako se na obou stranách vyskytují extrémistické skupiny a fanatičtí jedinci, tak je na obou stranách i mnoho příznivců mírových řešení. Někteří izraelští vojáci z osobního přesvědčení odmítají plnit službu na okupovaných územích, izraelští aktivisté se v posledních desetiletí často zúčastňují mírových demonstrací a vědomě tak tvoří nárazníkové pole mezi palestinskými aktivisty a izraelskou armádou, protože je s izraelskými aktivisty je nakládáno mnohem mírněji než s palestinskými. Mnoho Izraelců má v současné době větší výhrady k ortodoxním židovským skupinám a novým osadníkům než k Palestincům, protože těmto ortodoxním věřícím se od státu dostává

¹¹⁵ Dostupné z: <http://www.bdsmovement.net/bdsintro>

výhod, jež ostatní nemají. Osidlovací politika také stála a stojí nemalé finanční prostředky a navíc je důvodem vleklé destabilizace země a udržuje stále napětí a nebezpečí teroristických útoků, což komplikuje běžný civilní život. Palestinci pak často využívají možnost pracovat v Izraeli a mnoho z nich je ochotno se asimilovat, pokud jim bude zajištěno slušné živobytí a bezpečnost.

Zdá se, že desetiletí trvající konflikt nároky obyvatel obou táborů značně přetransformoval. Až na extremistické skupiny jsou Izraelci a Palestinci ochotni čím dál více připustit společné soužití na jednom území. Palestinci vnímají třetí generaci Izraelců jinak než první, „vetřeleckou“, a Izraelci už upouští od myšlenky vyhnání Arabů za hranice „Svaté země“. Naopak obě skupiny spojuje válečná zkušenost a nespokojenost se systémem, který pod rouškou demokracie uskutečňuje akce, které obě strany poškozují. Pro mladé Izraelce už sionistická otázka nemá často žádný význam a většinou se neztotožňují s odkazem svých předků. Požadavky mladší generace Palestinců se soustředí na zrovnoprávnění jejich postavení s Izraelci a na zrušení omezení, která jim v současné době znesnadňují život. Stále slaběji zní nároky obou stran na celé území s touhou vytvořit jedno-národnostní stát. Pocit obou zúčastněných stran se pokusil vystihnout palestinsko-americký aktivista a spisovatel Edward W. Said: „Židé a Palestinci byli svedeni osudem dohromady, i když se jim to nelíbí, ale budou muset žít spolu a je otázka, jaké politické řešení by odpovídalo aspiracím obou stran“¹¹⁷.

¹¹⁶ Dostupné z: <http://www.bdsmovement.net/BNC>

¹¹⁷ Said, 1994.

5 ZÁVĚR

5.1 Závěrečné shrnutí

Svou práci jsem založila na hypotéze oprávněnosti nároku Palestinců na své vlastní sebeurčení a v průběhu psaní jsem se v tomto názoru utvrdila. Pokud Theodor Herzl, „otec“ sionismu a dodnes respektovaná a oslavovaná osobnost izraelských dějin, definoval židovský národ jako „skupinu lidí se společnou historickou minulostí a vědomím sounáležitosti, kterou spojuje existence společného nepřítele“¹¹⁸, není důvod proč tuto definici nepoužít i na palestinské obyvatelstvo, a tím mu přiznat právo nazývat se národem a tudíž i právo na projevy národního sebeurčení. Právě pro palestinské Araby platí, že jejich národní sebevědomí začalo sílit v reakci na pocit společného ohrožení a to paradoxně od národa, který si stejnou zkušeností prošel v nedávné historii. Pokud sionisté zpochybňovali palestinský národ, měli dle stejných měřítek zpochybňovat i národ židovský, který v sobě nese mnohem více etnické a jazykové nesourodosti než jakákoliv jiná skupina za národ se považující.

S ohledem na svou minulost a zkušenosti, ať už osobní nebo předané předchozími generacemi, lze konstatovat, že dnešní Palestinci už nepochybují o tom, že jsou Palestinci, prezentují se tak a vnímají vlastní odlišnost od Arabů žijících mimo Palestinu. Toto dnešní sebevědomění vzešlo právě z desetiletí tvrdých zkoušek, kdy jim byl přisouzen téměř cizinecký status v zemi, kde byli po staletí usídleni. Stejně tak jako ostatní nacionální hnutí využili Palestinci ozbrojený boj jako hlavní prostředek k dosažení svých cílů a jasně tak demonstrovali svůj pocit příslušnosti k jedné skupině.

¹¹⁸ Muzikář, 1983.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

- 1) ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina*. Brno: Barrister & Principal. 2013. 328 s. ISBN 978-80-87474-90-7.
- 2) HERZL, Theodor. *Židovský stát: Pokus o moderní řešení židovské otázky*. Praha: Academia. 2009. 139. s. ISBN 978-80-200-1712-3.
- 3) CHAPMAN, Colin. *Čí je země zaslíbená?: pokračující krize mezi Izraelem a Palestinci*. Praha: Volvox Globator, 2003. 332 s. ISBN 80-7207-507-1.
- 4) KRUPP, Michael. *Dějiny státu Izrael: od založení do dneška (1948-2013)*. Praha: Vyšehrad, 2013. 207 s. ISBN 978-80-7429-295-8.
- 5) LILIENTHAL, Alfred M. *Sionismus*. Praha: Orbis, 1988. 279 s.
- 6) MUZIKÁŘ, Josef a kol. *Palestinská otázka: vznik a vývoj do konce první arabsko-izraelské války v roce 1949*. Praha: Academia, 1983. 255 s.
- 7) PAPPÉ, Ilan, ed. *The Israel/Palestine question*. 1st pub. London: Routledge, 1999. 278 s. ISBN 0-415-16948-8.
- 8) PAPPÉ, Ilan. *The ethnic cleansing of Palestine*. Oxford: Oneworld, 2007. 313 s. ISBN 978-1-85168-555-4.
- 9) POJAR, Miloš. *Izrael*. Praha: Libri, 2004. 184 s. ISBN 80-7277-268-6.
- 10) SAID, Edward W. *The politics of dispossession: the struggle for Palestinian self-determination, 1969-1994*. London: Vintage, 1994. 450 s. ISBN 978-0-09-922301-6.

- 11) SCHOENMAN, Ralph. *The Hidden History of Zionism*. Princeton, N.J.: Veritas Press, 1988. 160 s.
- 12) SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?*. Brno: Barrister & Principal, 2007. - 228 s. ISBN 978-80-87029-07-7.
- 13) TUREČEK, Břetislav. *Nesvatá válka o Svatou zemi: málo známá zákoutí nelítostného boje mezi Židy a Araby*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2011. - 287 s. ISBN 978-80-242-3157-0.
- 14) URIS, Leon. *Exodus*. Praha: BB art, 2009. - 574 s. ISBN 978-80-7381-564-6.

Internetové zdroje

- 1) Odkaz na Konferenci pořádanou organizací ISM Czech Republic ze dne 28.1.2014.
(<http://ism-czech.org/2014/01/28/debate-and-videoconference-with-palestinian-activists-in-gaza-5-years-after-cast-lead-28-january-at-7pm-cross-club-prague/>)
- 2) Human rights watch reports. I lost Everything. Online text.
(http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/iopt0510webwcover_1.pdf)
- 3) Zpráva OSN. Online text.
(<http://unispal.un.org/pdfs/AHRC1248.pdf>)
- 4) Rezoluce OSN č. 242, online text.
(<http://unispal.un.org/unispal.nsf/0/7D35E1F729DF491C85256EE700686136>)

- 5) Rezoluce OSN č. 338, online text.
(<http://unispal.un.org/unispal.nsf/0/7FB7C26FCBE80A31852560C50065F878>)
- 6) Dohoda z Osla 1993, online text.
(http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/middle_east/israel_and_the_palestinians/key_documents/1682727.stm)
- 7) Plán OSN na rozdělení Palestiny 1947, online text.
(<http://www.mideastweb.org/unscop1947.htm>)
- 8) Dohoda z Osla 1993, online text.
http://www.kas.de/wf/doc/kas_8471-1442-2-30.pdf?121212121642
- 9) Rozhovor Ilana Papého s Mojmírem Kallusem, video.
(https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=3NXdgqKSNeg)
- 10) Yale Law School, Lillian Goldman Law Library. Documentary records.
(http://avalon.law.yale.edu/subject_menus/mideast.asp)
- 11) Destruction of Al-Araqib, video.
(<http://bit.ly/1dBtPR1>)
- 12) Evicting the Bedouin, video.
(<http://bit.ly/187IDiK>)
- 13) Nowhere left to go, video.
(<http://bit.ly/lhpjJo>)

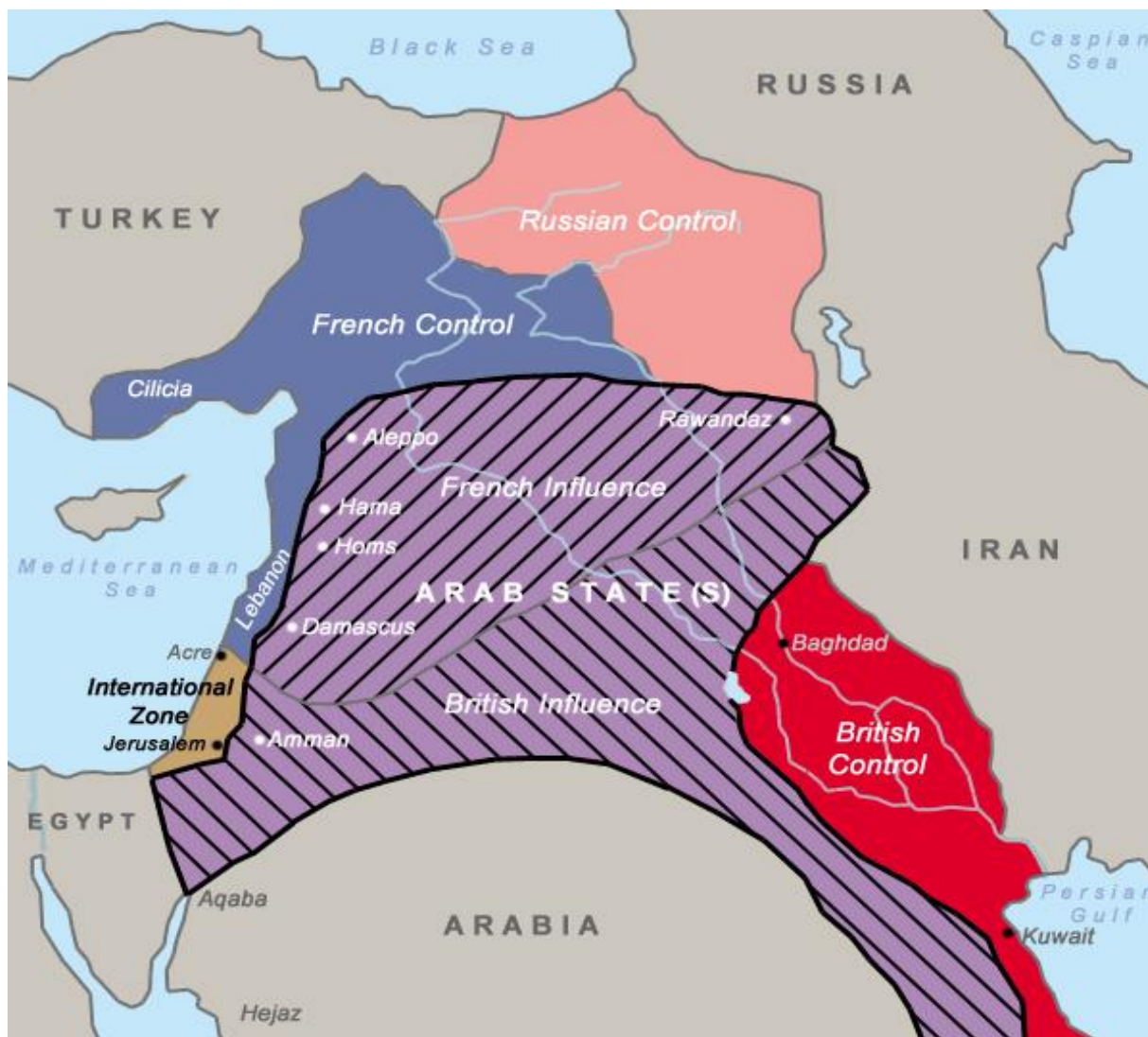
- 14) White phosphorous and DIME, video.
(http://www.democracynow.org/2009/1/14/white_phosphorous_and_dense_inert_metal)
- 15) Webové stránky hnutí BDS Movement.
(<http://www.bdsmovement.net/bdsintro>)
- 16) Webové stránky organizace B'TSELEM.
(http://www.btselem.org/about_btselem)
- 17) Webové stránky organizace The Parents circle.
(<http://www.theparentscircle.com>)
- 18) Webové stránky organizace Rabíni pro lidská práva.
(<http://rhr.org.il/eng/>)
- 19) Webové stránky hnutí ISM Czech republic.
(<http://ism-czech.org>)
- 20) Webové stránky hnutí Adalah.
(<http://adalah.org/eng/>)
- 21) Webové stránky Izraelského výboru proti demolicím domů.
(<http://www.icahd.org/>)

7 RESUMÉ

This bachelor's thesis aims to defend the right of Palestinian nation to self-determination. The author focuses on the description of development of the national identity of the Palestinians mainly during the last two centuries and tries to explain their strategies and requirements in the context of the Israeli-Palestinian conflict. In the chapters is described a brief history of the Palestinian territories, the most important Palestinian political and nationalist movements and current situation and conflicts that still maintain the tension in the Middle East.

8 PŘÍLOHY

1) Mapa rozdělení vlivu dle Sykes-Picotovy dohody z roku 1916

Zdroj: <http://israelipalestinian.procon.org/view.background-resource.php?resourceID=995>.

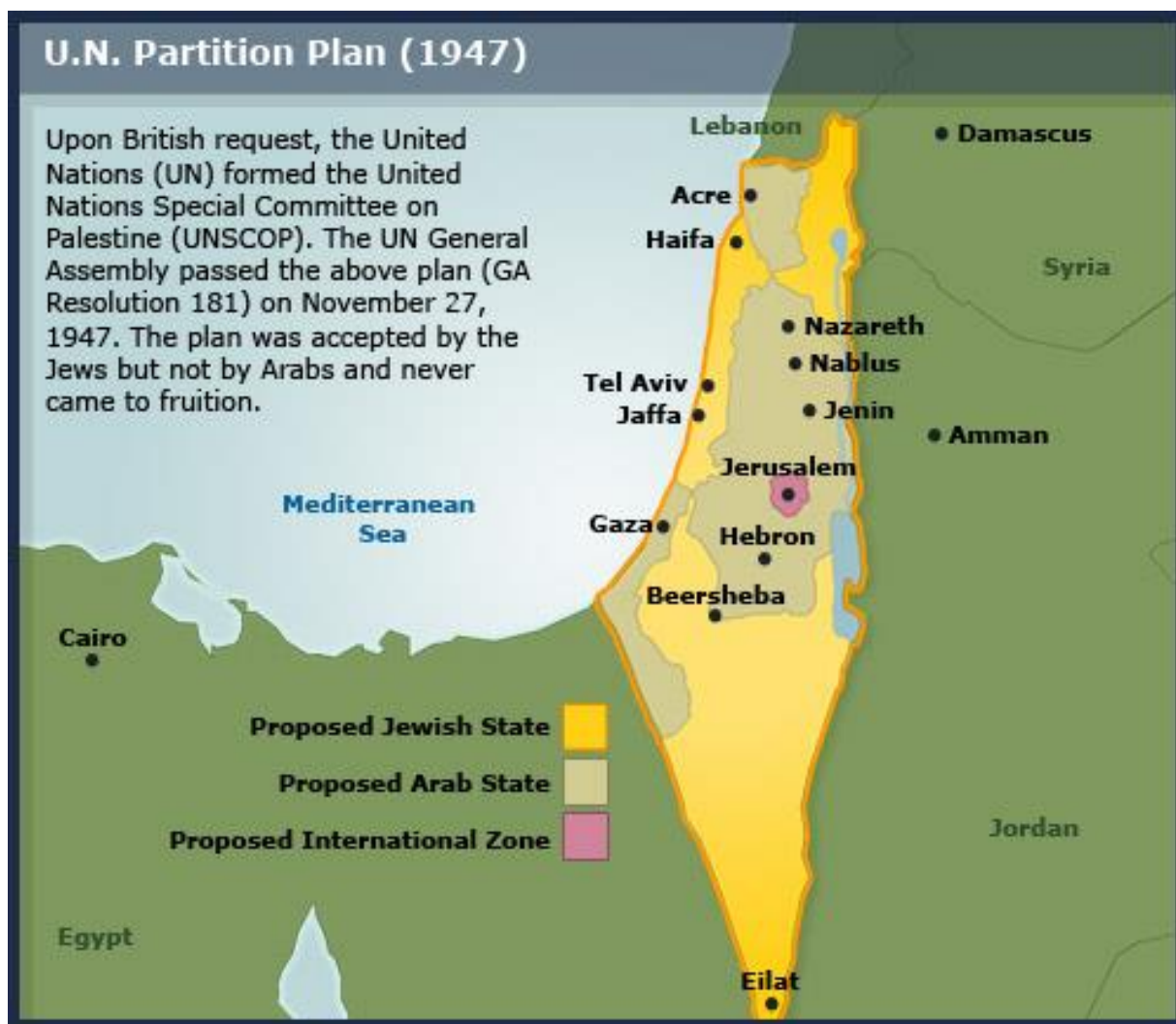
2) Palestina pod Britskou mandátní správou 1920 -1948

Zdroj:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_of_Jewish_settlements_in_Palestine_in_1947.png.

3) Plán OSN na rozdělení Palestiny z roku 1947

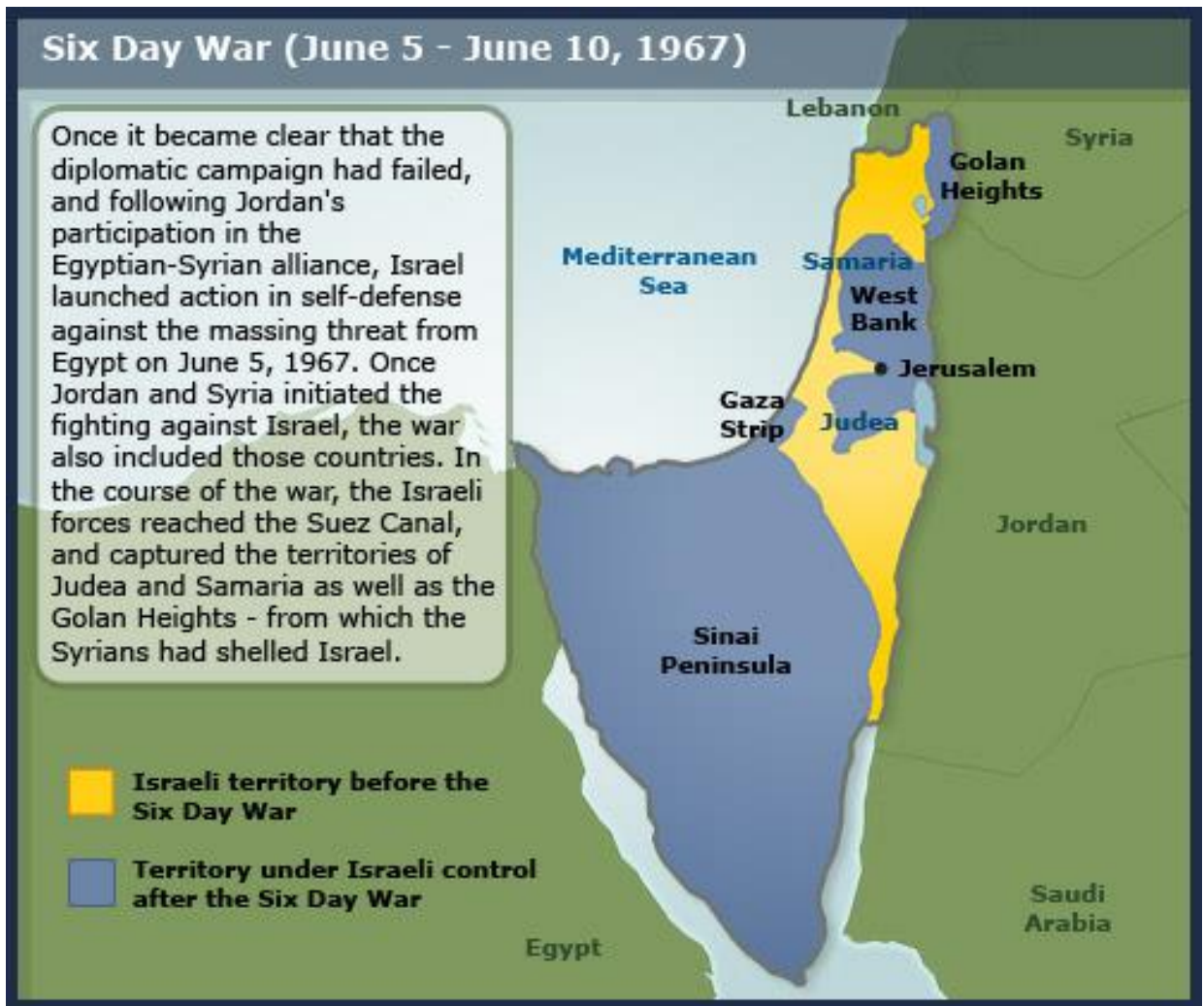
Zdroj: http://www.preceptaustin.org/biblical_maps.htm.

- 4) Linie příměří po první arabsko-izraelské válce v roce 1948 do šestidenní války v roce 1967

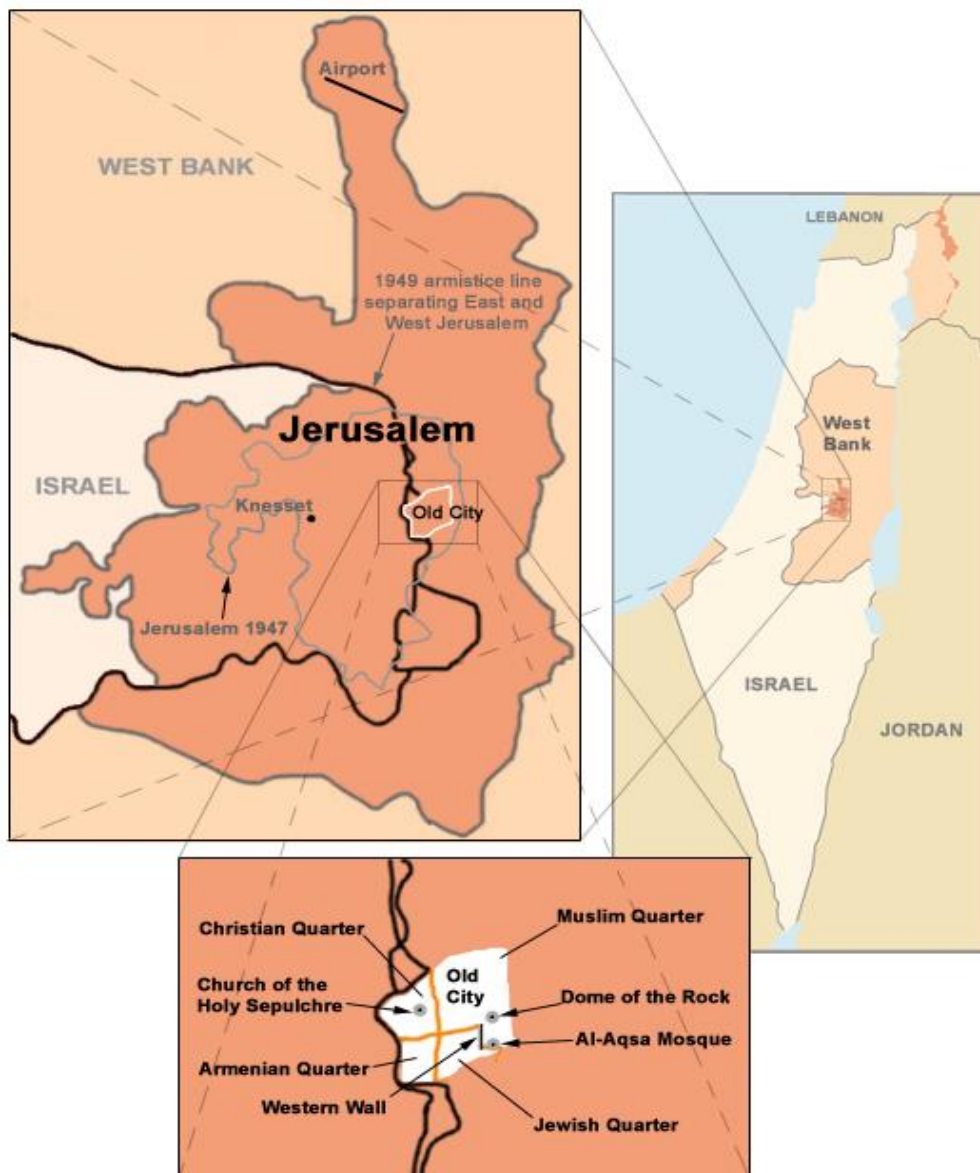
Zdroj: http://www.preceptaustin.org/biblical_maps.htm.

5) Územní zisky Izraele v šestidenní válce v roce 1967

Zdroj: http://www.preceptaustin.org/biblical_maps.htm.

6) Jeruzalém po roce 1948

Zdroj:

<http://israelipalestinian.procon.org/view.background-resource.php?resourceID=952>.

7) Rozdělení Západního břehu na zóny A, B, C dle Dohody z Osla, situace v roce 1999

Zdroj:

<http://occupiedpalestine.wordpress.com/2011/06/22/the-truth-behind-another-israeli-expulsion-trick-by-amira-hass/>

8) Palestinská a Izraelská území – vývoj od roku 1947

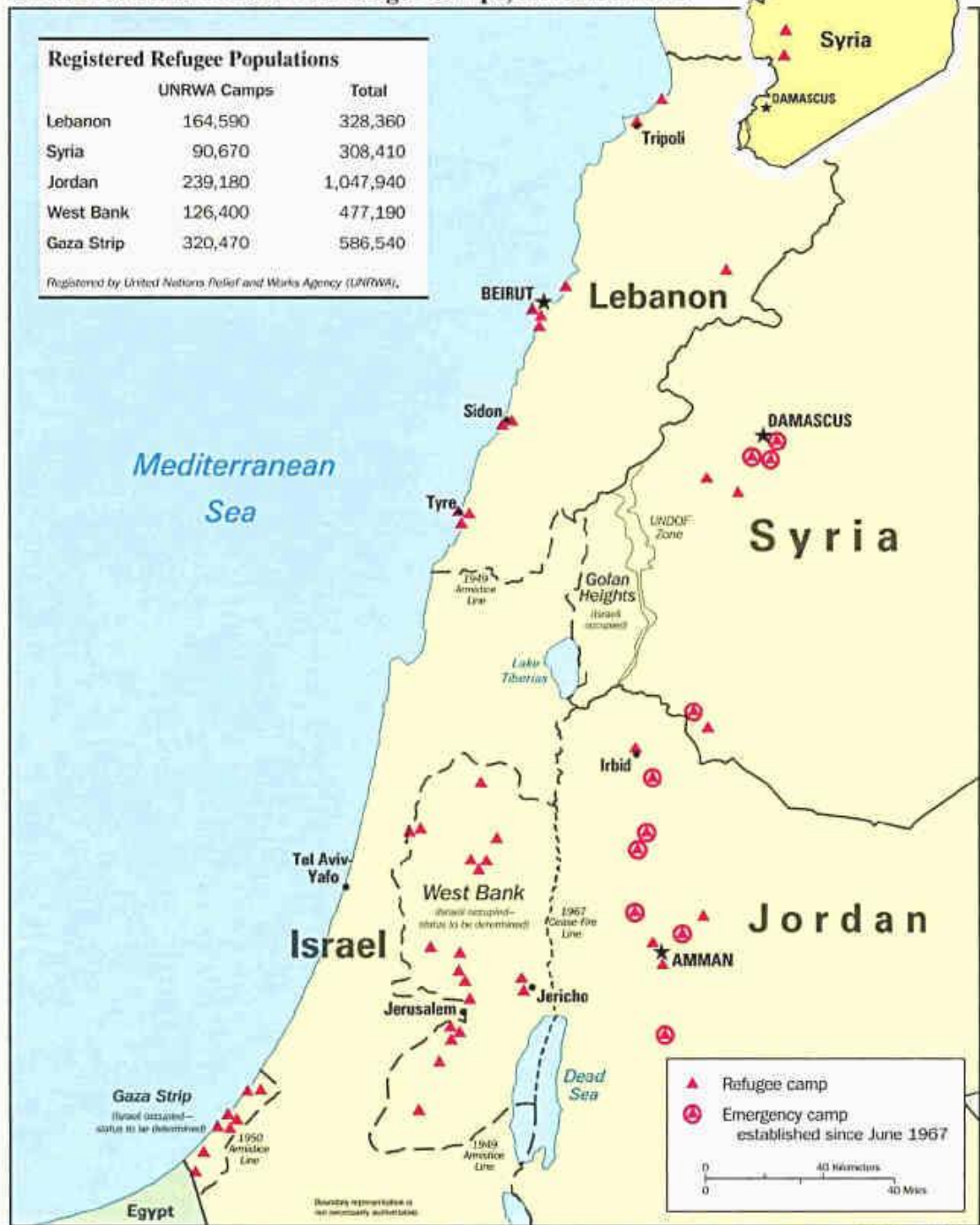

Zdroj:

<http://sabbah.biz/mt/wp-content/uploads/2011/09/shrinking-map-of-palestine.png>.

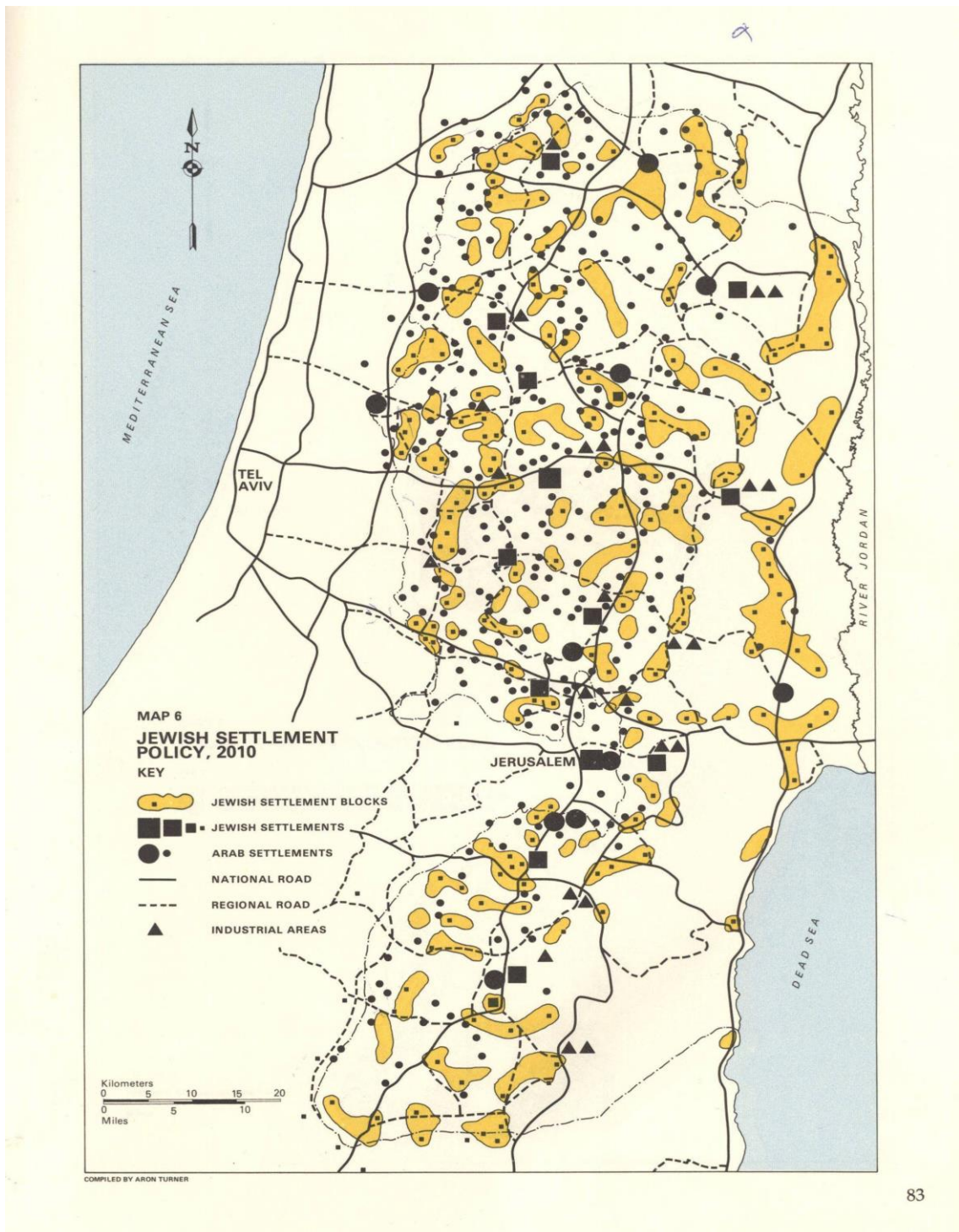
9) Palestinské uprchlické tábory – stav v listopadu 1993

Official UNRWA Palestinian Refugee Camps, November 1993

Zdroj: http://www.zonu.com/Asia/Syria/Thematic_en.html.

10) Židovské osady na Západním břehu – stav v roce 2010

Zdroj: <http://www.palestine.sk/article.html>

11) Palestinské národní symboly

Vlajka. Zdroj: <http://www.crwflags.com/fotw/flags/ps.html>

Znak palestinské autonomie. Zdroj: <http://eretz.cz>.